

LAUREA

KEHITYSVAMMATYÖHÖN NORJAAN?

- työharjoittelukokemuksia vuonojen maasta

Juhanantti, Salla

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila

KEHITYSVAMMATYÖHÖN NORJAAN?

- työharjoittelukokemuksia vuonojen maasta

Salla Juhanantti
Sosiaaliala
opinnäytetyö
Helmikuu, 2010

Juhanantti Salla

Kehitysvammatyöhön Norjaan?

– työharjoittelukokemuksia vuonojen maasta

Vuosi

2010

Sivumäärä 74

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli koota maaopas Norjan Lillehammerista, Laurea Tikkurilan sosiaalialan opiskelijoita varten. Maaoppaan tarkoituksena on olla tiivis ja informatiivinen paketti, joka on tarkoitettu Norjaan sosiaalialan työharjoitteluun suuntaaville opiskelijoille. Lisäksi Laurea Tikkurilalla on yhä kasvava tarve saada käyttöönsä juuri maaoppaita kansainväliseen käyttöön. Opas sisältää tietoa asioista, jotka opiskelijan on hyvä tietää ennen harjoitteluun lähtöä. Se sisältää myös henkilökohtaisia kokemuksia ja vinkkejä kehitysvammatyön tekemisestä Norjassa. Työharjoitteluni Norjan Lillehammerissa toimii opinnäytetyöni punaisena lankana ja sieltä kerätty tieto koko työn runkona.

Opinnäytetyöni on jaettu kahteen osaan, joista ensimmäinen sisältää teoriaa ja käsitteitä kulttuurista ja kansainvälistymisestä, varsinkin Laurea Tikkurilassa. Teoriassa käsittelen myös kehitysvammatyötä niin Suomessa kuin Norjassakin. Toinen osa, opas, sisältää tietoa kansainväliseen työharjoitteluun hakemisesta ja hakukäytänteistä. Lisäksi oppaassa on maatietoa Norjasta ja Lillehammerista sekä kehitysvammatyön tekemisestä niin työkeskuksissa kuin asumispalveluissa, Norjan Lillehammerissa.

Yhtenä tavoitteena opinnäytetyölleni oli tuoda esiin omat ainutkertaiset kokemukset työharjoittelusta Norjan Lillehammerista. Pyrin opinnäytetyölläni viemään eteenpäin kiinnostusta yhdestä hienosta pohjoismaisesta harjoittelukohteesta.

Opinnäytetyöni on toteutettu projektina, jolla on ollut selkeä aikataulu, tavoitteet sekä päätös. Projekti on toteutunut suunnitellussa aikataulussa ja tuotoksena on syntynyt opas ja sen tueksi laadittu teoria osuus. Olen itse arvioinut opasta esimerkiksi vertaamalla sitä kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyökeskuksen CIMO:n tekemään maaoppaaseen Norjasta. Itse arvioinnin lisäksi olen käyttänyt oppaan arvioinnin apuna Terveiden edistämisen keskuksen laatimaa terveysaineiston suunnittelun ja arvioinnin opasta. Opas on hyvin konkreettisesti hyödynnettävissä ja on myös myöhemmin käytettävissä muun muassa Laurea Tikkurilan kansainvälisellä viikolla sekä muuten pohjoismaisia vaihtokohteita, varsinkin Norjaa, markkinoidessa.

Avainsanat: Norja, julkaisut, kehitysvammatyö, kulttuuri, kansainvälisyys

Juhanantti Salla

Working with disabled in Norway?

– Exchange experiences from the land of fjords

Year 2010

Pages 74

The purpose of this thesis was to promote Social Services student exchange to Norway at Laurea University of Applied Sciences and to create a handbook of Lillehammer, Norway. The key objective of the project was to provide practical instructions for those who are studying Social Services and who are interested in to do their practical training in Norway, Lillehammer. In addition, Laurea University of Applied Sciences expressed an increasing need for internationally oriented theses. The handbook consists of good-to-know-before-you-go information for the students. My personal experiences from my own practical training in Lillehammer serve as a common thread throughout the thesis.

The thesis is divided into two parts. The first part includes general theory about culture and internationalization, especially within Laurea University of Applied Sciences, and theoretical background about the work with disabled both in Finland and in Norway. The other part is the actual handbook that includes information of all the stages concerning the practical training process and Norway and especially Lillehammer as a target.

One objective of the thesis was to bring out my unique experiences from my practical training in Lillehammer. Thus, it felt natural to utilize and promote those experiences in the context of the thesis process, especially when there exists no previous handbook for Social Services students about doing one's practical training in Norway.

The thesis was made as a project. The result of the project was a theory report and a handbook, and the whole project followed a timetable as planned. In addition to self-evaluation and comparative evaluation with the handbook of Norway by CIMO, Centre for International Mobility, the evaluation was based on the criteria presented by Finnish Centre for Health Promotion. The handbook has also marketing value, because it can be utilized in the future, for example, when planning and advertising student exchange to Nordic countries and especially Norway.

Key words: Norway, publications, disabled work, culture, internationalization

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	6
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS	7
2.1 Projektin lähtökohdat ja opinnäytetyön laatiminen	8
2.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja arvioinnin lähtökohdat	10
3 KULTTUURI JA KANSAINVÄLISTYMINEN.....	11
3.1 Kansainvälistyminen korkeakouluissa	12
3.2 Kansainvälinen työelämä	14
3.3 Vaihtokokemuksia Norjasta.....	14
4 KEHITYSVAMMATYÖ	16
4.1 Kehitysvammaisten kuntoutus	18
4.2 Kehitysvammaisten asumispalvelut Suomessa	19
4.3 Kehitysvammaisten työtoiminta Suomessa.....	21
4.4 Kehitysvammaisten asumispalvelut Norjassa	22
4.5 Kehitysvammaisten työtoiminta Norjassa	23
4.6 Kahden maan vertailua.....	24
5 ARVIOINTI	25
5.1 Oppaan suunnittelun ja toteutuksen arviointi.....	26
5.2 Oppaan sisällön arviointi	27
5.3 Projektin arviointi	29
6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	31
LÄHTEET	34
LIITTEET	37

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena oli laatia opas (Liite 3.) muille sosiaalialan opiskelijoille, jotka harkitsevat työharjoittelun suorittamista Norjan Lillehammerissa. Opas soveltuu myös opiskelijoille, jotka haluavat tehdä harjoittelunsa ylipäätään Norjassa. Kohderyhmän määrittäminen ennen aineiston tuottamista on tärkeää, sillä tällöin aineiston sisältö vastaa parhaiten kohderyhmän tarpeita (Parkkunen, Vertio, Koskinen-Ollonqvist 2001,10). Laatimani opas on tiivis tietopaketti kaikista oleellisista asioista, jotka opiskelijan on hyvä tietää ja ottaa huomioon ulkomaille harjoitteluun lähtiessään. Se sisältää myös henkilökohtaisia kokemuksia ja vinkkejä kehitysvammatyön tekemisestä Norjassa.

Opinnäytetyöni on jaettu kahteen osaan, joista ensimmäinen sisältää teoriaa ja käsitteitä sekä tietoa siitä, miten opas on koottu ja mikä sen tarkoitus on. Teoriaosuudessa käsittelen kulttuuria ja kansainvälistymistä ja pyrin selvittämään teoriassa, mitä kansainvälistyminen on, ketä se palvelee ja miten. Yhdessä opinnäytetyöni luvussa käsittelen kehitysvammatyötä. Käsittelen ja avaan yleisimpiä kehitysvammatyöhön liittyviä termejä sekä teorioita. Rajaan aiheen kehitysvammaisten työtoiminnan sekä asumispalveluiden piiriin. Eri luvuissa käsittelen sitä, mitä edellä mainitut aiheet ovat Suomessa sekä sitä, mitä ne kokemuksieni mukaan ovat Norjassa. Yhdessä luvussa vielä vertailen niitä sekä selvitan, onko maiden välillä merkittäviä eroja. Teoriaosuuden lopuksi arvioin vielä niin opasta kuin koko projektiakin, miten se on edennyt, millainen jälleenkäyttöarvo sillä on sekä miten olen mielestäni työni kokoamisessa onnistunut. Käsittelen myös eri kannoilta työn eettisyyttä sekä teen pohdinnan ja johtopäätökset, jossa arvioin myös omaa oppimistani.

Oppaan liitteeksi olen sisällyttänyt toiseen työharjoittelupaikkaani tekemäni perehdytyskansion. Perehdytysansio on norjankielinen. Se sisältää tietoa Norjan sosiaalilaeista, jotka koskevat kehitysvammatyön tekemistä työkeskuksissa sekä työkeskuksien tavoitteita työlleen. Tämä perehdytyskansio toimii maahan lähtijälle hyvin vaikka kielitestinä.

Opinnäytetyötäni tehdessä ja kirjoittaessa olen myös suomentanut joitain osia norjankielisistä teksteistä, lähinnä opinnäytetyön liitteenä olevasta perehdytysoppaasta. Nämä ovat omia käännöksiäni ja tulkintojani kielestä, mutta vaikka ne eivät olisi sanatarkasti käännetty, niin syvin ajatus on kuitenkin läsnä. Mielestäni aivan kuten referoidessa ja käytettäessä lähteitä on tässäkin tapauksessa kirjoittaja tehnyt oman tulkintansa tekstin sisällöstä. Myös osassa tekstiä kerron asioista, jotka ovat tulleet esille yleisessä keskustelussa niin harjoittelun ohjaajieni kuin kollegojenikin kanssa. Näistä keskusteluista ei ole tekstissä viitteitä, sillä olen kytkenyt käytyjen keskustelujen antia omiin pohdintoihini.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS

Opinnäytetyöni aiheen valinta nousi niin omista tarpeistani ja lähtökohdistani kuin myös Laurea-ammattikorkeakoulun toiveista. Olin päättänyt tehdä viimeisen vuoden harjoitteluni Norjan Lillehammerissa, joten tuntui luonnolliselta jatkeelta hyödyntää kokemuksiani opinnäytetyöksi asti. Opinnäytetyölleni on myös koulun puolesta tilausta, sillä pohjoismaisista harjoittelupaikoista ei ole juurikaan tietoa ja näin ollen voin työlläni viedä eteenpäin kiinnostusta ja tietoa yhdestä pohjoismaisesta vaihtoehdosta. Haastattelin opinnäytetyötä tehdessäni Laurea Tikkurilan kv-koordinaattori Tiina Wikströmiä (Liite 2) eikä hänen mukaansa vastaavanlaisia maaoppaita ole sosiaalipuolelta juuri Norjasta tehty, etenkin kehitysvammatyöhön liittyen (Wikström 2009). Käytän tekstissä paikoin muotoa kv, viitaten tällä kansainväliseen tai kansainvälisiin asioihin.

Varsinaisessa opinnäytetyöhöni liittyvässä oppaassa käsittelen ensin sitä, miten harjoitteluun Norjaan kannattaa hakea sekä millaisia vaatimuksia ja hakemuksia koulun puolesta pitää olla ja tehdä. Otin myös selvää niin vakuutuksista kuin terveyteen liittyvistä seikoista sekä ennen lähtöä että harjoittelun aikana. Kirjoitan myös omista harjoittelukokemuksistani sekä siitä, miksi ylipäätään kannattaa lähteä ulkomaille harjoitteluun. Opas sisältää myös yleistä tietoa ja faktaa niin Norjasta yleisesti kuin yksilöllisemmin Lillehammerista. Perehdytän myös omien kokemuksieni kautta oppaan lukijan työharjoittelupaikkojeni arkeen, työntekoon ja tavoitteisiin. Halusin tuoda oppaaseen myös kokemuksiani asumispalvelutyöskentelystä Norjassa, sillä työskentelin myös asumispalveluohjaajana Lillehammerissa harjoittelujaksoni jälkeen. Lopuksi vielä käsittelen niin teorian kuin kokemustenkin kautta sitä, millaisiin ongelmiin kannattaa harjoittelun aikana varautua ja mitkä ovat onnistuneen harjoittelun aakkoset.

Jos opiskelija haluaa lähteä toiseen maahan opiskelemaan tai suorittamaan tietyn mittaisen opiskeluosuuden ulkomaille, on se huomattavasti helpompaa toiseen korkeakouluun lähtevälle opiskelijalle kuin jos lähtee tekemään työharjoittelua ulkomaille. Syitä on ainakin muutama. Ensinnäkin Laurealla, kuten muilla korkeakouluilla on omat yhteistyökoulunsa ja verkostonsa muihin korkeakouluihin ympäri maailmaa. Laureassa ollaankin viime vuosina panostettu erityisesti kansainvälisten asioiden verkkotarjontaan, joka valottaa opiskelijalle vaihtoprosessia ja sen eri vaiheita sekä esittelee eri kansainvälisen vaihdon korkeakouluja. Yhteistyökorkeakouluista on perinteisiä oppaita ollut tarjolla, muttei niinkään muista harjoittelupaikoista. (Wikström 2009.) Opiskelija saa näin ollen koulun kautta opiskelupaikan toisesta maasta ja asiat ovat normaalisti muutenkin järjestetty opiskelijalle valmiimmaksi eli lähteminen on helppoa. Toinen syy, miksi ulkomaille opiskelemaan lähteminen saattaa olla helpompaa kuin harjoitteluun lähteminen, on kieli. Vaikka lähtisi opiskelemaan maahan, jossa pääkieli ei ole englanti, muita kielivaatimuksia ei välttämättä ole. Riittää siis, että opiskelija osaa englantia, sillä suu-

rimmassa osassa korkeakouluja opintoja voi suoritta englanniksi, ja näin myös ulkomailta tul-
lut opiskelija pärjää vieraan maan koulussa.

Harjoitteluun lähteminen on kuitenkin lähtökohdiltaan hyvin erilaista. Joidenkin linkkien
kautta ja myös oman koulun kautta harjoittelupaikka saattaa löytyä, mutta esimerkiksi omalla
kohdallani jouduin hankkimaan työharjoittelupakan itse. Opiskelija joutuu siis jo heti alkuun
näkemään enemmän vaivaa ja olemaan itse aktiivinen. On myös löydyttävä rohkeutta ottaa
ylipäättään yhteyttä vieraan maan työelämän edustajiin. Myös kielellisesti tilanne on harjoit-
teluun lähtijällä erilainen kuin opiskelemaan lähtevällä opiskelijalla. Työharjoittelussa opiske-
lijän on tehtävä töitä kohdemaan kollegojen sekä asiakkaiden parissa ja näin ollen on suota-
vaa ja joissain tapauksissa jopa välttämätöntä, että opiskelija osaa ainakin auttavasti kohde-
maan kieltä.

Opinnäytetyöni tarkoituksena onkin vastata siihen ongelmaan, joka erottaa opiskelijan ulko-
maille lähdön motiivit toisistaan. Opinnäytetyöni tarkoituksena on helpottaa työharjoitteluun
ulkomaille pyrkivän opiskelijan lähtötilannetta. Vaikka työni onkin osiltaan suppea - ajatellen
sen rajausta kehitysvamma-alan piiriin sekä maana Norjaan ja vielä tarkemmin Lillehammeriin
- niin toivon sen hyödyttävän muilta osin kaikkien työharjoitteluun ulkomaille aikovien alku-
taivalta. Työ käsittelee yleispätevästi tietoa niin hakumetodeista, hakemuksista ja täytettä-
vistä lomakkeista kuin kulttuurista yleisesti, vakuutuksista ja ongelmiin varautumisesta. Halu-
an siis vastata työlläni niihin ongelmiin, joita työharjoitteluun ulkomaille pyrkivät saattavat
tiellään kohdata. Haluan tehdä siitä heille ainakin asteen helpompaa sekä tuoda esille syitä,
miksi työharjoittelu ulkomailta on palkitsevaa. Tiina Wikströmin (Wikström 2009) mukaan kan-
sainväliseen harjoitteluun liittyviä oppaita voidaan käyttää hyväksi myös erilaisissa infotilai-
suuksissa eri vuosiluokkien opiskelijoille ja näin myös voidaan lisätä innostusta lähteä harjoit-
teluun pohjoismaisiin vaihtokohteisiin.

2.1 Projektin lähtökohdat ja opinnäytetyön laatiminen

Opinnäytetyö on mahdollista toteuttaa niin sanottuna toiminnallisena opinnäytetyönä, joka
toimii vaihtoehtona perinteisemmälle tutkimukselliselle opinnäytetyölle (Airaksinen, Vilka
2004, 9). Yhtenä toiminnallisen opinnäytetyön muotona on projektimainen opinnäytetyö. Oma
opinnäytetyöni on toteutettu juuri projektimaisena tuotoksena. Halusin toteuttaa opinnäyte-
työni juuri projektina sillä tämän tyyppinen opinnäytetyön tekeminen vastasi parhaiten tar-
peitani. Opinnäytetyöni laadinta on ollut prosessi, joka on alkanut jo ennen kuin lähdin työ-
harjoitteluun Norjaan.

Projektille tyypillisiä piirteitä ovat aikataulusidonnaisuus sekä tavoitteellisuus, se on myös tietyn ajan kestävä prosessi. Projektimainen opinnäytetyö sisältää myös yleensä projektisuunnitelman, väliraportin sekä loppuraportin. (Airaksinen, Vilkkä 2004, 48,49.)

Oman opinnäytetyöni projektisuunnitelmana toimi opinnäytetyönsuunnitelma, josta kävi ilmi opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet, kohderyhmä sekä aikataulu. Suunnitelman esitin suunnitelmaseminaarissa, jossa suunnitelma myös hyväksyttiin. Suunnitelmaseminaarin jälkeen lähdin toteuttamaan projektia suunnitelman mukaisesti. Oma opinnäytetyönohjaajani seurasi projektin edistymistä niin kirjallisen tuotoksen avulla kuin yhteisissä arviointikeskusteluissa. Opinnäytetyöni loppuraportin eli valmiin opinnäytetyön esitin arvioivassa seminaarissa. Arvioivan seminaarin jälkeen tein opinnäytteeseeni vielä viimeiset muokkaukset ja lisäykset ennen sen lopullista palauttamista.

Projektini varsinaisena tavoitteena oli laatia maaopas Norjasta. Opinnäytetyöni oppaan tueksi laadin myös teoriaosuuden, jonka tarkoituksena on hahmottaa lukijalle sitä, mitä kansainvälisestä harjoittelusta sekä yleisesti kulttuurista ja kansainvälistymisestä on kirjoitettu. Teoriasa käsittelin myös kehitysvammatyötä sekä siihen liittyviä yleisiä käsityksiä ja termejä. Aineistoa opinnäytetyötäni varten olen kerännyt muun muassa muista jo valmiista opinnäytetöistä, joista olen saanut apua opinnäytetyön rungon muokkaukseen. Olen myös käyttänyt apuna teoriapohjaista aineistoa alan kirjallisuutta lukemalla. Kehitysvammaisten asumispalveluista sekä työtoiminnasta olen saanut hyödyllistä omakohtaista kokemusta niin työharjoittelusta Suomessa kuin Norjassakin.

Etsiessäni tietoa projektityöskentelystä olen perehtynyt muun muassa projektityötä käsittelevään kirjallisuuteen kuten Kai Ruuskan "Pidä projekti hallinnassa" sekä kirjaan "Toiminnallinen opinnäytetyö", jonka on kirjoittanut Tiina Airaksinen ja Hanna Vilkkä. Opinnäytetyöni käsittelee myös kansainvälistä vaihtoa ja tästä aiheesta olen hakenut teorial tietoa hyödyntämällä nettilinkkejä, kuten Laurean omaa kansainvälisen toiminnan ohjelmaa ja toimintasuunnitelmaa 2007-2009 sekä kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksen CIMO:n verkkosivuja. Käytin apunani myös opetusministeriön laatimaa kansainvälistymisstrategiaa, selvittäessäni kansainvälisen vaihdon hyötyjä opiskelijan elämässä.

Olen myös hyödyntänyt tekemääni haastattelua kahdelle työharjoitteluni ohjaajalle Lillehammerissa (Liite 1). Näissä haastatteluissa olen pohtinut muun muassa kulttuurillisten erojen aiheuttamia hyötyjä sekä haasteellisuutta. Lisäksi haastattelin Laurean sosiaalialan kv-koordinaattoria pyrkiessäni hahmottamaan tilausta työlleni Laurean kannalta. Eniten opinnäytetyötä tehdessäni käytin kuitenkin hyväkseni jo oppimiani ja kokemiani asioita. Työharjoitteluni Norjan Lillehammerissa toimii opinnäytetyöni punaisena lankana ja sieltä ammennettu tieto koko työn runkona. Olen ottanut käyttöön opinnäytetyötä tehdessäni myös omia olemassa olevia raporttejani ja esseitäni, joita olen kolmen vuoden aikana kirjoittanut ja työstänyt.

Näistä esimerkkinä mainitsen syventävän esseen kehitysvammatyöstä, jonka kirjoitin toisena opiskeluvuoteni kehitysvammatyöhön erikoistuessani. Tässä työssä on muun muassa avattu jo oleellisia termejä ja käsitteitä kehitysvammaisuutta koskien.

Varsinaista opasta varten olen hyödyntänyt työharjoitteluni aikana laatimaani harjoitteluraporttia. Myös omat kokemukseni ja niin sanottu hiljainen tieto on oleellisesti mukana oppaassa. Tietoa Norjasta sekä Lillehammerista olen kerännyt erilaisten nettisivujen kautta. Tietoa Lillehammerista minulla on runsaasti omakohtaisesti, joten luonnollisesti olen myös käyttänyt tätä hyödykseni jakaessani tietoa muille opiskelijoille. Hakemuksista sekä käytännön asioiden hoitamisesta olen hakenut tietoa niin Suomi-seuran julkaisuista kuin erilaisista nettilinkeistä, mm. Laurean omilta nettisivuilta sekä työvoimatoimiston sivuilta.

2.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja arvioinnin lähtökohdat

Omana tavoitteenani opinnäytetyölleni on tuoda esiin omat ainutkertaiset kokemukseni myös muiden hyödynnettäviksi. Pyrin tuottamaan jotain täysin uutta tietoa sisällettynä jo olemassa olevaan tietoon ja teoriaan. Tarkoitukseni on luoda informatiivinen, kuitenkin tiivis ja jäsennelty opas muiden opiskelijoiden hyödynnettäväksi. Haluan, että opinnäytetyöni on helpposti lähestyttävä ja myös sujuvasti luettava paketti, joka olisi mahdollisimman monen ulottuvilla. Myös Wikströmin (Wikström 2009) mukaan opiskelijälähtöisyys on oppaissa tärkeä painopiste ja sen tulisi palvella vaihtoon lähtevän opiskelijan tietotarpeita ja innostaa vaihtoon. Lisäksi työ palvelee Laurean kansainvälisyyteen liittyviä strategisia tavoitteita lisääntyneine vaihtolukuineen.

Itse halusin opinnäytetyöni kautta oppia käsittelemään ja tuomaan mahdollisimman järkevästi esille oppimiani ja kokemiani asioita, jotta niistä olisi hyötyä myös muille, kuten tuleville alan työntekijöille kuin Laureallekin. Henkilökohtaisesti omana tavoitteenani oli oppia enemmän kulttuurista ja sen vaikutuksista. Opin myös käsittelemään ja etsimään tietoa opinnäytetyötäni koskevasta aineistosta. Toivoisin opinnäytetyöni olevan myös se liikkeelle paneva voima, joka kasvattaisi Laurean verkostoja Norjaan päin. Olisi hienoa, jos muutamakin opiskelija innostuisi työni kautta lähtemään Norjaan harjoitteluun ja loisi näin jalansijaa edelleen muille opiskelijoille. Wikströmin (Wikström 2009) mukaan kv-puolella on kaikinensa tilaa opinnäytetyöille, sillä niitä ei ole tehty vielä kovinkaan montaa ja niille on kuitenkin selkeä kysyntä niin kansainvälisen strategian tasolla kuin vaihtolukujakin ajatellen. Hänen mukaansa on myös mukavaa tehdä näkyväksi opiskelijan kv-polku kirjallisen työn kautta. Näin tämä toimii hyvin esimerkkinä muille. Kansainvälisen harjoittelun opinnäytetyö voi siis innostaa muita opiskelijoita harjoittelemaan pohjoismaihin; se avaa myös yksilön vaihtokokemuksen sekä oppimisprosessin.

Opinnäytetyön arvioinnin lähtökohtina olen pitänyt juuri sen jälleenkäyttöarvoa sekä markkinointiarvoa. Jälleenkäyttöarvoa siksi, että opas on tarkoitettu konkreettisesti opiskelijoiden hyödynnettäväksi ja markkinointiarvoa siksi, että haluan tuoda esiin sen käytettävyyden Laurea ammattikorkeakoulun kansainvälisen liikkuvuuden kasvua ajatellen. Näihin palaan luvussa ”Arviointi”. Olen pääsääntöisesti arvioinut opinnäytetyötäni itse ja verrannut laatimaani maaopasta Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyökeskuksen CIMO:n laatimaan maaoppaaseen Norjasta. Olen käyttänyt arvioinnin apuna myös terveyden edistämisen keskuksen laatimaa terveysaineiston suunnittelun ja arvioinnin opasta sekä Tiina Airaksisen ja Hanna Vilkan kirjaa ”Toiminnallinen opinnäytetyö”.

3 KULTTUURI JA KANSAINVÄLISTYMINEN

Tässä luvussa käsittelen kulttuuria ja kansainvälistymistä. Avaan hieman kulttuurin käsitettä sinänsä ja pohdin kansainvälistymistä niin opiskelun kuin työelämänkin kannalta. Opinnäytetyöni on pääsääntöisesti tarkoitus palvella niitä opiskelijoita, jotka mahdollisesti tekevät työharjoittelunsa Norjassa. Se on tutkimusmatka norjalaiseen kulttuuriin ja tapoihin. Työn tarkoituksena on myös perehdyttää lukijansa kehitysvammaisten parissa tehtävään työhön. Työ palvelee ensisijaisesti niitä, jotka lähtevät tekemään sosiaali- ja kehitysvamma-alan töitä, mutta oppaasta hyötyvät myös ne, jotka kaipaavat yleisesti tietoa harjoittelusta ulkomailla, hakukäytännöistä, Norjasta ja Lillehammerista ja vieraaseen kulttuuriin sopeutumisesta sekä norjalaisista työkäytännöistä. Työni yhtenä tavoitteena on selvittää kansainvälisen harjoittelun/vaihdon hyötyjä sekä perusteluja kansainvälisen yhteistyön tekemiseen.

Opiskelijoiden kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön on tarkoitus luoda pohjaa kulttuurien väliselle yhteisymmärrykselle sekä lisätä koulutuksen laatua (Garam 2005, 6). Kulttuurisissa perusteluissa kansainvälistyminen on tärkeää, koska silloin oppii tuntemaan vieraita kulttuureja ja kieliä sekä oppii ymmärtämään ja tuomaan esille omaa kulttuuria (Garam 2005, 9). Myös globaali liikkuvuus ja talous on tarttunut suomalaiseen arkeen ja unelmiin ja myös useilla aloilla kansainvälistä tai globaalia näkökulmaa pidetään tavoittelemisen arvoisena (Ruckenstein 2004, 8).

Yleisesti ollaan sitä mieltä, että kulttuuri on vaikeasti määriteltävissä, sillä siitä on paljon eri määritelmiä ja sitä käytetään myös monissa eri yhteyksissä niin tieteellisesti kuin arkikielessäkin. Se voi siis viitata koko väestön kulttuuriin tai vaikkapa työkulttuuriin tai oppimiskulttuuriin. Se minkä ymmärrämme paikalliskulttuurina, käsittää usein kotimaan ja tradition. (Lasonen, Halonen, Kemppainen, Teräs 2009, 9-10.) Kulttuurien välistä vuorovaikutusta ajateltaessa mielletään se usein tiettyyn sosiaaliseen ryhmään kuuluvien yksilöiden yhteissummana,

mutta vaarana siinä on, että tällöin kulttuuria käsitellään ryhmäilmiönä olettaen, että tämän ryhmän sisällä vallitsee homogeenisuus, jollaista ei kuitenkaan ole olemassa. Kulttuuri on aina yksilöllisen identiteetin perusta. (Verma 2005, 55.)

Monikulttuurisuus taas ilmiönä pitää sisällään sosiaalisia, poliittisia ja kulttuurisia päämääriä ja seurauksia. Monikulttuurisuudesta puhuttaessa se usein käsittää tilan tai ihmisryhmän, jonka jäsenillä on monenlaisia erilaisia taustoja. Kulttuurienvälisyyteen taas kuuluu usein jonkinlainen kulttuurinen erityisyys kuten uskonnot, etnisyys ja monikielisyys. Usein kulttuurienvälisyys terminä herättää myönteisiä ajatuksia ja uteliaisuutta. Koulutuksessa ja työelämässä kulttuurien välinen osaaminen ja kehittäminen koskettaa jo monia ihmisiä ja siitä onkin ruvettu puhumaan enemmän lisääntyvän maahanmuuton ja globalisoituvan talouselämän yleistyessä. Kuitenkin, jos asiaa tarkastelee historiallisista puitteista, niin molemmat ovat käsitteinä yhtä vanhoja kuin ihmiskunta, sillä kauppaa maiden yli on käyty aina ja ihmiset ovat liikkuneet synnyinseuduiltaan uusille alueille. Kulttuurista osaamista tarvitaan työpaikoilla, päiväkodeissa ja kouluissa kuin myös julkisissa ja yksityisissä palvelulaitoksissa. (Lasonen, ym 2009, 10,12.)

3.1 Kansainvälistyminen korkeakouluissa

Kansainvälistymistä korkeakouluissa on perusteltu koulutuksellisilla, taloudellisilla, poliittisilla ja kulttuurisilla argumenteilla (Garam 2005, 9). Suomen opetusministeriö on laatinut kansainvälistymisstrategian, jonka mukaan kansainvälisesti verkottuneet korkeakoulut muun muassa tukevat yhteiskunnan kilpailukykyä, hyvinvointia ja kansainvälistymistä. Strategian tavoitteena on luoda Suomeen kansainvälisesti vahva ja vetovoimainen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisö. (Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009-2015.)

Opinnäytetyöni pyrkii rohkaisemaan myös muita opiskelijoita kansainvälisen vaihdon pariin ja pyrkii perustelemaan, miksi se on tärkeää. Kansainvälistymisstrategian mukaan Suomen korkeakoulu- ja tutkimusjärjestelmän keskeisiä heikkouksia on edelleen kilpailijoihin verrattuna vähäinen kansainvälisyys ja myös opiskelijoiden kiinnostus suorittaa opintoja ulkomailla on vähentynyt. Korkeakoulujen tulisikin nyt tehdä kaikki mahdollinen kansainvälisen kiinnostuksen herättämiseksi opiskelijoissa ja oma työni pyrkii vaikuttamaan pohjoismaisen kiinnostuksen herättäjänä. Kansainvälistymisstrategian mukaan korkeakoululaitoksen ja tieteen kansainvälistyminen on tärkeää erityisesti seuraavista syistä: Omat henkiset ja taloudelliset voimavaramme ovat rajalliset ja merkittävä osa tarvitsemastamme tiedosta tuotetaan ulkomailta. Myös kansainvälinen liikkuvuus antaa hyvät mahdollisuudet työskennellä ja verkottua oman alan huippujen kanssa sekä päästä osalliseksi heidän opetuksestaan ja ideoistaan. Myös hiljaisen tiedon siirtyminen, joka kehityksen ja yhteiskuntien uusiutumisen kannalta on välttämätöntä, pääsee siirtymään ainoastaan menemällä toiseen kulttuuriin, osaksi sen rakenteita ja

työyhteisöjä. Kansainvälistä yhteistyötä tehdessä myös yksilön omat henkisen kasvun mahdollisuudet kasvavat sekä globaalin vastuun ymmärtäminen kasvaa. (Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009-2015.)

Kansainvälistymistutkimuksia on korkeakouluissa hyvin moninaisia ja eniten sitä onkin lähestytty opetussuunnitelmien kehittämisen kannalta. Kansainvälistymiseen liittyviä tilastoja taas kerää CIMO ja kansainvälistymiseen liittyvää tietoa onkin verrattain paljon. Suomessa järjestetään paljon englanninkielistä opetusta, mutta suoraan kansainvälisiin henkilövalmiuksiin liittyvää opintotarjontaa on korkeakouluissa vähän. Kuitenkin kansainvälistymisprosessi korkeakouluissa on edennyt jo institutionaalistumisvaiheeseen, joka tarkoittaa, että kansainvälistymisen strategioita ja rakenteita kehitetään osana muuta korkeakouluhallintoa. Erityisesti korkeakouluissa kehitetään kansainvälistä työharjoittelua. (Söderqvist 2005, 28,29.)

Laurean kansainvälisen toiminnan ohjelman mukaan kansainvälisellä toiminnalla korkeakouluissa voidaan edistää osaamisen siirtoa. Ohjelman mukaan tavoiteltavaa on, että Helsingin laajasta metropolialueesta muodostuisi kansainvälinen yhteisö, joka olisi aidosti monikulttuurinen ja kansainvälinen innovaatioympäristö. Keskeisiä elementtejä Laurean kansainvälisen toiminnan kehittämisessä on muun muassa strategisesti oikeiden yhteistyömuotojen sekä oikeiden osaamisen verkostojen kehittäminen. Myös alueellisesti tulisi metropolialueiden korkeakoulujen kanssa verkostoitua ja tehdä yhteistyötä kansainvälisissä toiminnoissa. Ohjelman tavoitteena on kehittää harjoitteluverkostoa Suomesta ulkomaille ja kytkeä opiskelijavaihto ja harjoittelu suunnitellusti ja tavoitteellisesti tutkimus- ja kehittämistyön yhteistyöhön. (Laurean kansainvälisen toiminnan ohjelma ja toimintasuunnitelma 2007-2009.)

Myös kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO edistää kansainvälistä yhteistyötä koulutuksessa. CIMO on kansainvälisten asioiden asiantuntija- ja palveluorganisaatio, joka toteuttaa apuraha- ja henkilövaihto-ohjelmia sekä vastaa lähes kaikkien Euroopan unionin kansallisista toimeenpanoista kuten koulutus-, kulttuuri- ja nuoriso-ohjelmista. CIMO:n visiona on kehittää Suomea monikulttuuriseksi sivistys- ja tietoyhteiskunnaksi. Yhteistyökumppaneita CIMO:lla on useita niin Suomessa kuin ulkomailta, kuten järjestöt, kunnat, yliopistot ja ammattikorkeakoulut sekä kulttuuri-instituutiot eri puolilla maailmaa. (CIMO- Organisaatio.) CIMO onkin erittäin vartenotettava vaikuttaja myös kansainväliseen harjoitteluun lähtevälle opiskelijalle. CIMO:n verkkosivuja kannattaa lukea huolella, sillä sieltä löytyy runsaasti vinkkejä ja apuja harjoitteluun lähtijälle. CIMO:n kautta saattaa myös löytyä itse työharjoittelu paikka ja heillä on laajat kontaktit eri puolille maailmaa.

3.2 Kansainvälinen työelämä

Tällä hetkellä arvioiden mukaan kansainvälisillä työmarkkinoilla liikkuu yli sata miljoonaa ihmistä ja tässä joukossa suomalaiset ovat pieni vähemmistö. Eri koulutusalat, yliopistot ja korkeakoulut, tutkimuslaitokset, kirkot ja säätiöt tukevat työntekijöiden liikkumista maasta toiseen. Käsitys työstä ja arjesta muokkautuukin usein korkeasti koulutettujen kesken kansainvälisten osaajien markkinoiden kautta. Tuttavia ja kollegoja työskentelee ulkomailla ja heidän kanssaan keskustellaan työmahdollisuuksista, palkoista ja elinoloista. (Ruckenstein, Stark 2004, 18.)

Koulutuksen kautta opiskelija kartuttaa itselleen työelämässä vaadittuja taitoja, kuten tietoa ja valmiuksia. Koulutus taas palvelee työelämää kvalifioimalla yksilöitä työelämän eri asemiin ja palvelukseen. Ulkomailla opiskelun ja koulutuksen arvo määräytyy työmarkkinoilla tehtävän ja tilanteen mukaan. Ulkomailla opiskelleiden mukaan he itse pitävät kokemuksensa suurimpana antina työelämäänsä kielitaidon karttumista, itsenäisyyttä ja itsevarmuutta sekä sosiaalisia valmiuksia. Myös työnantajat uskovat ulkomailla opiskelun tuottavan näitä taitoja ja he myös arvostavat työhönotossa näitä ominaisuuksia hakijassa. (Garam 2005, 8.)

Irma Garamin (Garam 2005) tekemän tutkimuksen mukaan työnantajat eivät pidä ulkomailla suoritettua opiskelua tai työharjoittelua kovinkaan merkittävänä rekrytoinnin kriteerinä. Hänen mukaansa se ei myöskään ole yllättävä tulos, sillä rekrytoinnin peruskriteeriä, alan opintoja, pidetään luonnollisesti tärkeämpänä kuin kansainvälistä kokemusta. Riippuu myös paljon toimialasta, kuinka tärkeänä kansainvälistä kokemusta pidetään. Työnantajat pitävät kuitenkin tärkeänä sitä, että työntekijät tulevat toimeen eri kulttuureista tulevien henkilöiden kanssa ja tätä pidetään hieman jopa kielitaitoakin tärkeämpänä. Ruckensteinin ja Starkin (2004, 20) mukaan kuitenkin kulttuurinen monitaitoisuus ja kielitaito lisäävät koulutettujen työntekijöiden markkina-arvoa osaajataloudessa. Heidän mukaansa myös koulutettujen suomalaisten ulkomaantyö on pikemminkin aivokiertoa kuin -vuotoa, sillä ulkomailla työskennelleet palauttavat kotimaahan tietotaitoa ja näkökulmia, joita voidaan hyödyntää yhteiskunnassa laajemminkin.

3.3 Vaihtokokemuksia Norjasta

Ulkomaalaisen työharjoittelijan ottaminen harjoitteluun ei aina ole ihan helppo tai itsestään selvä asia. On useita asioita, joita työnantaja ottaa huomioon ennen kuin tekee päätöksensä ottaa ulkomaalainen harjoittelija. Suurin este harjoittelijan ottamiselle lienee kieli. Laadin pienen sähköpostihaastattelun kahdelle työharjoitteluni ohjaajalle harjoitteluni lopuksi. Haastattelussa halusin lähinnä tietää, millaisia seikkoja ohjaajat ottavat huomioon ennen har-

joittelijan ottamista, mitkä ovat positiivisia asioita ulkomaalaisen harjoittelijan myötä ja mitkä taas haasteellisempia.

Ohjaajieni mielestä tärkeitä huomioonotettavia asioita ulkomaalaisen harjoittelijan tullessa vaihtoon ovat kielellisten valmiuksien huomioon ottaminen, kuten miten selittää asiat niin, että ne tulevat varmasti ymmärretyksi. Myös norjalaisen sosiaalijärjestelmän sekä työtoiminnan tunnetuksi tuominen olivat heidän mielestään tärkeitä seikkoja, jotka tulee huomioida. Heidän mielestään on myös tärkeää, että ulkomaalainen opiskelija osoittaa kiinnostusta erilaisia käyttäjäryhmiä kohtaan, ottaa rohkeasti osaa erilaisiin työtehtäviin ja on sosiaalinen ja aktiivinen työyhteisössä. Hänen tulisi olla myös utelias ja ottaa selvää maiden sosiaalijärjestelmien eroista ja yhtenäisyyksistä. Heidän mielestään haasteita harjoittelulle voi asettaa kulttuurilliset erot niin koulutuksessa kuin ammatillisessa mielessä. Myös kieli voi asettaa haasteita työhön. Työpaikat voivat kuitenkin myös hyötyä ulkomaalaisesta opiskelijasta muun muassa niin, että hän tuo omaa osaamistaan ja kokemuksiaan mukaan työhön. Heidän mielestään on myös mielenkiintoista kuulla, miten sosiaalipalvelujärjestelmä toimii harjoittelijan kotimaassa ja olisiko siitä mitään hyödynnettävää heille. (Storhaugen, Tajet 2009.)

Työpaikan ilmapiiriin ulkomaalainen opiskelija on vaikuttanut positiivisesti, mutta ohjaajieni mukaan eroa ulkomaalaisen tai norjalaisen opiskelijan välillä ei tässä mielessä ole paljoakaan, sillä opiskelijan oma asenne, kokemus ja persoona vaikuttavat aina samalla tavoin ilmapiiriin, joko positiivisesti tai negatiivisesti. Työtoiminnan työntekijöihin eli käyttäjiin ei ulkomaalaisen opiskelijan läsnäolo ole vaikuttanut mitenkään erityisesti, sillä he ovat monesti tottuneet hyvin erilaisiin ihmisiin ja kun harjoittelija puhuu tarpeeksi hyvin kohdemaan kieltä ja on ystävällinen, niin ei ongelmiakaan siinä suhteessa ole. Jos harjoittelija ei kuitenkaan osaisi kohdemaan kieltä, niin silloin ongelmia olisi enemmän, sillä kommunikaatio käyttäjien kanssa ei tällöin onnistuisi. (Storhaugen, Tajet 2009.)

Ylipäätään ulkomaalaisen harjoittelijan ottaminen on ollut positiivinen ja samalla opettavainen kokemus. Päätös ottaa ulkomaalainen opiskelija oli heidän mielestään aluksi jännittävää ja heitä myös mietitytti, miten opiskelija tulee kielellisesti toimeen. Heidän mielestään opiskelija on kuitenkin myös rohkea tehdessään päätöksen tehdä jotain uutta ja erilaista, uskaltan tulla vieraaseen maahan harjoitteluun. (Storhaugen, Tajet 2009.)

4 KEHITYSVAMMATYÖ

Tässä luvussa käsittelen kehitysvammatyötä niin työtoiminnan kuin asumisenkin kannalta. Alussa kuitenkin selvitän miten kehitysvammaisuus määritellään ja mitkä ovat siihen liittyvät yleiset termit ja käsitykset. Avaan myös hieman kuntoutuksellista työtettä kehitysvammaisten parissa työskennellessä. Lopuksi vielä vertailen Suomen ja Norjan kehitysvammatyön eroja ja yhtäläisyyksiä.

Työ kehitysvammaisten parissa on mielenkiintoista ja antoisaa, mutta myös haastavaa. Kehitysvammaisuuden laaja kirjo, erilaiset niihin liittyvät sairaudet ja kehitysvammaisuuden eri asteet luovat kehitysvammatyöstä kokonaisuuden, jonka oppiminen vaatii paneutumista ja aitoa kiinnostusta asiaan. Kehitysvammaliiton ylläpitämien Vernerin nettisivujen mukaan kehitysvammaisuus on toimintakyvyn laaja-alaista rajoittuneisuutta. Kehitysvammaisuus on siis vain yläkäsite hyvinkin erilaisille oppimisvaikeuksille ja arkipäivän toimintojen vaikeuksille. (kehitysvammaisuuden määritelmä).

Kehitysvammaiset henkilöt ovat samanlaisia ja yhtä arvokkaita ihmisiä kuin muutkin ja kehitysvammaisen kohdatessa on hyvä ottaa hänet juuri sellaisena ihmisenä kuin hän on, ei vain esimerkiksi tietyn sairauden leimaamana henkilönä. Tämä helpottaa kehitysvammaisuuteen suhtautumisessa, kun nähdään yksilö vamman takana. Kokonaisuuden hahmottaminen ja holistinen ihmiskäsitys ovat avuksi kehitysvammaisten parissa toimivalle. Toisaalta eri kehitysvammojen tunteminen ja tunnistaminen auttavat ymmärtämään esimerkiksi tietynlaista käyttäytymistä sekä luovat mahdollisuuden parhaaseen hoitoon ja kuntoutukseen. Normalisointi, integraatio ja inklusio ovat kehitysvammaisten hoidon keskeisiä ajatuksia. Pyritään siis siihen, että kehitysvammaisen voi elää niin normaalia elämää kuin vamma sallii. Tulisi kuitenkin myös välttää ylinormalisointia, joka kieltää kehitysvammaisilta oikeuden heidän tarvitsemiinsa erityistä asiantuntemusta vaativiin palveluihin. Tämä luo omanlaisensa haasteen kehitysvammatyöhön, sillä kaikki tekevät työtä omalla persoonallaan ja käsittävät ja tulkitsevat asioita eri lailla. Moniammatillinen ryhmätyöskentely ja kehitysvammaisuuden moniulotteinen määrittelytapa ovat keinoja, joilla luodaan kehitysvammaiselle ihmiselle hyvän elämän edellytykset. (Kaski, Manninen, Mölsä, Pihko 2001, 186, 187.)

Kehitysvammatyötä tehdään kehitysvammaisen ihmisen omista lähtökohdista. Kaikki ovat erilaisia, kuten myös heidän erityiset tarpeensa hoidon ja kuntoutuksen suhteen. Sosionomi ei saa hoidollista tai lääkinnällistä koulutusta, kuten esimerkiksi lähihoitajat, joten sosionomin työkenttään alalla kuuluvat paremminkin ohjaus, kuntoutus ja erilaisten toiminnallisten ryhmien vetäminen sekä hallinnollinen ja kehittämisen puoli. Sosionomilla on siis työssään enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa kehitysvammaisen henkilön toiminnallisiin ja henkisiin kykyihin ja kehitykseen sekä alan kehityksen suuntaan.

Kehitysvammaisuus määritellään toiminnalliseksi tilaksi, jolloin henkilön älylliset rajoitukset vaikeuttavat sopeutumista ympäristöön. Kehitysvamma ei siis ole sairaus eikä silloin kehitysvammaisia henkilöitä tulisi niin kohdellakaan. Kuitenkin häiriöiden ja usein myös niihin liittyvien sairauksien selvittämisellä on suuri merkitys yksilötasolla. Kun saadaan yhdenmukaista tietoa kehityshäiriöistä, voidaan seurata mahdollisesti tapahtuvia muutoksia sekä suunnitella niiden ehkäisyä. Älyllisen kehitysvamman vaikeusasteen selvittämistä tarvitaan, sillä yksilön kannalta on keskeistä tietää, mikä osaamattomuus johtuu vammaisuudesta ja mikä ei. (Kaski ym. 2001, 24, 31.)

Jotta ymmärrettäisiin toimintakyvyn- sekä toiminnanvajavuutta, tarvitaan moniulotteisia malleja. Kehitysvammaisuus käsitteenä sisältää yrityksen homogenisoida eli tehdä erilaisuudet samankaltaisiksi luonteeltaan. Psykologisiin tutkimuksiin perustuva kehitysvammaisuuden vaikeusasteen luokitus toimii homogeenisiin ryhmiin jakaen. Tämä on tarpeellista lakisääteisten palvelujen ja etuuksien saamisen kannalta. Kuitenkin sen merkitys on käytännön tukitoimia järjestettäessä vähäinen, minkä takia ollaankin kuntoutustyössä siirtymässä neurokognitiivisiin malleihin, jotka positiivisella tavalla korostavat oppimista ja motivaatiota. (Kaski ym. 2001, 371.) Mainitsen tässä kuitenkin eri kehitystasot, sillä niitä käytetään yleisesti, varsinkin lääkärin lausunnoissa. Kehitystasot siis luokitellaan neljään eri ryhmään, joiden perusteella tiedetään suurpiirteittäin henkilön henkiset ja toiminnalliset kyvyt. Eri kykyalueita voidaan tutkia monin erilaisin testein. Kehitystasoja ovat lievä kehitysvamma, keskiasteinen kehitysvamma, vaikea kehitysvamma ja syvä kehitysvamma. Jokaiselle kehitystasolle on määriteltä eri asioita, joihin henkilö kykenee tai ei kykene, minkä perusteella hänellä on todettu tietynasteinen vamma. (Malm, Matero, Repo, Talvela 2004, 176.) Mielestäni on tärkeää tietää ja ymmärtää, mitä eriasteisiin kehitysvammoihin kuuluu, jotta henkilölle suunniteltava toiminta on hänen kehitystasolleen oikeanlaista ja motivoivaa. Tähän mielestäni kehitysvamma-asteen määrittäminen antaa ainakin viitteitä, vaikei se olisikaan koko totuus. Tärkeää on kuitenkin muistaa, että luokituksissa ei luokitella ihmisiä sinänsä, vaan ihmisten terveydentilan ja siihen läheisesti liittyvien piirteiden ja tarpeiden kuvaamista. Yksilöä ei siis koskaan tulisi saattaa siihen tilanteeseen, että häntä kuvailtaisiin vain hänen vammansa perusteella. Yksilöillä on monia eri rooleja ja niiden oikeanlaista nimitystä tulisi tilanteesta riippuen aina käyttää, kuten kouluikäinen lapsi on siinä ympäristössä oppilas, ei vain henkilö, joka tarvitsee erityisopetusta vammansa takia. Jotta voi siis tehdä työtä kehitysvammaisten parissa sosionomina, tulee tietää ja ymmärtää erilaiset luokitukset ja avuntarpeet kuitenkin henkilöä luokittelematta, vaan näkemällä tämä omana yksilönä ja persoonana.

Tämän päivän vammaispolitiikassa painopiste on vammaisten henkilöiden osallistumisen esteiden poistamisessa, asiakkaiden tarpeiden huomioon ottamisessa, itsemääräämisoikeuden kunnioittamisessa sekä omatoimisuuden vahvistamisessa. Pyritään tarjoamaan sopivia ja laadukkaita palveluja sekä kouluttamaan riittävästi ammattitaitoisia työntekijöitä. Myös itse-

määräämisoikeuden kunnioittaminen ja hyvät ihmissuhteet luovat perustan laadukkaalle elämälle. (Kaski 2001, 385.) Tässä riittääkin haastetta niin yhteiskunnalle kuin kunnillekin sekä tulevalle kehitysvamma-alan työntekijälle. Edellisen voisikin ehkä kiteyttää niin, että sosiaalityöllä pyritään eliminoimaan sosiaaliset ja käytännön haitat ihmisten elämästä. Kun tehdään työtä kehitysvammaisten parissa, pyritään vaikuttamaan hänen elinympäristöönsä sekä elinoloihinsa. Työssä pyritään myös vahvasti lievittämään vammaisuuden ja yhteiskunnan todellisuuden välistä jännitettä. (Aho 1999, 19.)

Yksi keskeinen Suomen vammaispolitiikkaan vaikuttava taho on Euroopan neuvosto (EN). Viimeisimpiä Euroopan neuvoston kannanottoja vammaispolitiikkaan on ministerineuvoston hyväksymä vammaispoliittinen ohjelma vuosille 2006-2015. Merkittävän tästä ohjelmasta tekee se, että se on hyväksytty poliittisen käsittelyn tuloksena ja näin ilmentää Euroopan neuvoston jäsenmaiden vammaispoliittista tahtoa. Toimintaohjelman tarkoituksena on panna toimeen yhtenäinen vammaispolitiikan malli, joka perustuu itsenäisen elämän ja täyden kansalaisuuden periaatteille sekä vaatii integroitumisen esteiden poistamista. (Niemelä, Brandt 2008, 17,18.)

4.1 Kehitysvammaisten kuntoutus

Kehitysvammaisten kuntoutus on asia, jonka eri ihmiset mieltävät eri tavoin. Toisten mielestä kapeimmillaan se sisältää vain terapiat, kun taas laajimmillaan voidaan ajatella sen sisältävän kaikkia kehitysvammaisen henkilön elämään liittyviä toimenpiteitä (kuntoutus on elämänlaadun parantamista). Tästä syystä halusin avata aihetta myös hieman asumista ja työtoimintaa muuten käsittelevässä luvussa, sillä omasta mielestäni työn asumispalveluohjaajana tai työtoiminnan ohjaajana tulisi aina sisältää kuntoutuksellista työtettä. Myös sosionomin koulutukseen kuuluu kuntoutuksellisen työtteen haltuunotto sekä sen merkityksen ymmärtäminen ja oikeanlainen käyttö työkentällä. Kuntoutus voi liittyä moneen asiaan kuntoutettavan elämässä. Sosionomi voi työssään käyttää monenlaista kuntouttavaa menetelmää hyväkseen, kuten esimerkiksi pelaaminen, joka luo sosiaalista kanssakäymistä, liikunta, musiikki ja erilaiset taiteen muodot.

Kehitysvammainen henkilö tarvitsee kehittyäkseen virikkeellisen ympäristön sekä häntä motivoivaa tekemistä, jotta syntyy luonnollinen perusta kuntoutumiselle. Kehitysvammaisen henkilön tilannetta yleensä huonontaa hänen riittämättömät mahdollisuutensa vaikuttaa omaan tilanteeseensa sekä puutteelliset tunne-elämän ja tiedolliset virikkeet. Jos käy niin, ettei kehitysvammaista henkilöä kuulla, kuunnella tai kommunikointiyritys jätetä huomioimatta, voi seurauksena olla masentuneisuus, haluttomuus, aggressiivisuus tai jopa itsensä vahingoittaminen. (Kaski ym. 2001, 190.) On siis erityisen tärkeää pyrkiä ymmärtämään kuntoutettavan henkilön omaa ääntä tai muita signaaleja, jotta kuntoutuksella päästäisiin tarkoituksenmukai-

siin tuloksiin. Sosionomi on jo koulutuksessaan saanut edellytyksiä aktiiviseen kuunteluun, mutta kehitysvamma-alalla erityistä on se, että täytyy käyttää myös muita kommunikoinnin välineitä, kuten kuvakommunikointia, tukiviittomia tai kehonkieltä vahvasti hyväkseen työssään. Tärkeää kuntoutuksen järjestämisen kannalta on kuitenkin muistaa kehitysvammaisten ja monivammaisten ihmisten oikeus kuntoutua (Hurskainen, Toikkonen 2005, 18).

Kuntoutus on tärkeää, jotta kehitysvammainen henkilö voisi saavuttaa hyvän elämänlaadun ja ylläpitää sitä. Kuntoutus tulee suunnitella yksilöllisesti ja mitä varhaisemmin se on aloitettu, sitä vähäisempi on hoidon tarve myöhäisemmissä elämänvaiheissa. (Kaski ym. 2001, 191.) Kuntoutusta järjestettäessä on hyvä myös ymmärtää, minkälaista ja minkä tasoista kuntoutusta henkilö tarvitsee. Kasken ym. kirjassa ”kehitysvammaisuus” on viitattu Gunnar Kylénin tutkimuksiin kehitysvammaisten todellisuuskäsityksestä sekä tapaa ymmärtää ympäröivää todellisuutta. Kehitysvammaisella henkilöllä todellisuuskäsite on konkreettinen, ja tarjoamalla vaihtelevia kokemuksia voidaan tukea yksilön todellisuuskäsitteen muodostumista. Kylénin mukaan ymmärryksen konkreettisuus ilmenee eriasteisena ja puhutaankin abstraktiotasoista, joista käytetään nimityksiä A-, B-, ja C-taso. A-tason henkilöt ovat useimmiten syvästi ja vaikeasti kehitysvammaisia. Heille uusien taitojen oppimista voidaan tukea tarjoamalla aistikokemuksia. On myös tärkeää, että annetaan tilaisuuksia valintojen tekemiseen ja luodaan tilanteita, joissa henkilöt voivat itse vaikuttaa ympäristöönsä.

B-tasolla toimivat henkilöt ovat usein keskiasteisesti kehitysvammaisia, ja heillä on verrattuna A-tasoiisiin kyky puhua ja ymmärtää puhetta ainakin tuettuna. He ovat kuitenkin riippuvaisia aistein havaittavasta todellisuudesta. Heillä oppiminen tapahtuu pääasiassa jäljittelemällä ja harjoittelemalla uusia taitoja käytännössä, kuten osallistumalla kotiaskareisiin.

C-tasolla toimivat henkilöt jäsentävät todellisuutta myös ajattelun varassa ja he ovat usein lievästi kehitysvammaisia. He oppivat usein lukemaan ja kirjoittamaan ja tukena voidaankin käyttää luettua ja kirjoitettua kieltä. (Kaski ym. 2001, 188, 189, 190.)

Halusin ottaa Kylénin tutkimukset tässä esille, koska ne mielestäni hyvin hahmottavat ja jäsentävät eritasoisten kehitysvammaisten tapaa oppia ja siitä taas on paljon hyötyä kuntoutukselta suunniteltaessa tai muutenkin kehitysvammaisen henkilön kanssa toimiessa. Kun ymmärtää mikä on henkilön ymmärtämisen taso, ymmärtää myös paremmin itse, mitä häneltä voi vaatia ja minkälainen tekeminen on motivoivaa oppimisen kannalta.

4.2 Kehitysvammaisten asumispalvelut Suomessa

Tämän päivän Suomessa Kehitysvammaisilla on useampia vaihtoehtoja asumisensa järjestämiseen. He voivat asua niin omassa vuokra-asunnossa kuin tuettunakin. Tuettua asumista on

asuminen ryhmäkodissa, mutta myös yksin asuessa tukea voi saada omaan kotiin. Kehitysvammainen henkilö voi myös asua lapsuuden kodissaan ja saada tukea myös sinne. Näitä tukimuotoja ovat muun muassa kunnan kotipalvelun kautta saatava siivouspalvelu. Ryhmäkodissa asuessa tukea saa silloin, kun henkilö sitä tarvitsee, myös öisin. Asumispalveluita haetaan yleensä kotikunnan sosiaalipalvelujen kautta. (Asuminen.)

Keskeisimmät lait kehitysvammaisen asumisen kannalta ovat laki kehitysvammaisten erityis- huollosta, kehitysvammalaki, laki kehitysvammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluis- ta ja tukitoimista, vammaispalvelulaki sekä sosiaalihuoltolaki (Niemelä ym. 2008, 20). Kehi- tysvammaisten asumisratkaisuihin liittyvä terminologia onkin monen kirjavaa ja sisältää erilai- sia tukimuotoja. Kuntien velvollisuus on järjestää asumispalveluja henkilöille jotka tarvitsevat erityisestä syystä apua tai tukea asumisensa järjestämisessä. Nämä palvelut ovat jaettu tar- peen mukaan vähäisestä tuesta vaativaan apuun tarvitseville. (Nieminen ym. 2008, 36-37.)

Palveluasuminen on tarkoitettu ihmisille, jotka puutteellisen toimintakykynsä vuoksi tarvitse- vat jatkuvaa päivittäistä apua ja tukea. Palveluasumisen ratkaisuja on monenlaisia. Palvelu- asumista järjestetään palveluasumisryhmissä, palvelutaloissa tai muissa asumisyksiköissä, mutta myös yksittäisissä asunnoissa. Palveluasumiseen kuuluu palveluita, jotka helpottavat asukkaan jokapäiväistä suoriutumista esimerkiksi pukeutumisessa, liikkumisessa, hygienian hoidossa, ruuanlaitossa ja siivouksessa. Palveluihin kuuluu myös asukkaan terveydestä ja kun- toutuksesta huolehtiminen. (Nieminen ym. 2008, 37.)

Tukiasuminen on taas vaihtoehto sellaisille ihmisille, jotka tarvitsevat omassa kodissaan tukea erilaisten arkiasioiden hoidossa pystyäkseen asumaan itsenäisesti. Tämä asumismuoto tukee juuri henkilön omatoimista suoriutumista. Sosiaalityö tai yksityiset palveluntuottajat tar- joavat tukiasuntoja henkilöille, jotka tarvitsevat yllämainittuja tukimuotoja lyhyt- tai pitkäai- kaisesti siirtyäkseen myöhemmin itsenäiseen asumiseen. (Nieminen ym. 2008, 37, 38.)

Laitoshuoltoa taas tarjotaan henkilöille, jotka avun, huolenpidon tai hoitonsa vaativuuden vuoksi eivät voi saada tarkoituksenmukaista hoitoa omassa kodissaan. Laitoshuollolla tarkoite- taan sosiaalihuoltolain 24 § mukaan jatkuvaa hoitoa antavaa sosiaalihuollon toimintayksikköä. (Nieminen ym. 2008, 38.)

Perhehoitoa kehitysvammaisille henkilöille voidaan tarjota silloin, kun henkilön hoitoa, kasva- tusta tai muuta huolenpitoa ei voida tarkoituksenmukaisesti järjestää hänen omassa kodis- saan. Perhehoidon tarkoituksena onkin järjestää mahdollisimman kodinomaista asumista ja näin ollen tätä palvelua järjestetään tavallisissa kodeissa tai ammatillisena perhehoitona. (Nieminen ym. 2008, 38.)

Kun puhutaan kehitysvammaisten laitoshuollon ulkopuolisista asumismuodoista, niin käyttöön ovat vakiintuneet käsitteet tuettu, ohjattu ja autettu asuminen. Tukipalvelujen määrästä ja järjestämistavasta riippuu, mitä käsitettä käytetään. Tuetussa asumisessa henkilö asuu omassa asunnossaan ja saa apua tukihenkilöltä. Ohjatussa asumisessa taas henkilö selviää suureksi osaksi itse, mutta tarvitsee päivittäin apua yleensä aamuisin ja iltaisin. Autetussa asumisessa taas henkilö tarvitsee jatkuvaa apua, ja näissä autetun asumisen yksiköissä järjestetään myös yövalvontaa. Nämä käsitteet ovat laadittu 1980-luvulla ja niitä käytetään edelleen yleisesti ja muun muassa Stakes käyttää niitä asumispalvelutilastoissaan. (Nieminen ym. 2008, 38,39.)

4.3 Kehitysvammaisten työtoiminta Suomessa

Työ on inhimillisen elämän perusta ja sitä tehdessään ihminen muuttaa itseään ja maailmaa (Pelkonen 2003, 52). Kehitysvammaisille henkilöille tulee kehitysvammalain mukaan järjestää työtoimintaa, jonka tarkoitus on tukea henkilöiden yhteiskunnallista sopeutumista. Pääosin työ- ja päivätoimintaa järjestävät kunnat ja kuntayhtymät omissa työ- ja toimintakeskuksissaan, joita on Suomessa arviolta 350. Myös vaikeasti vammaisille ja ikääntyville kehitysvammaisille järjestetään päivätoimintaa, joka on tyypiltään kuntouttavaa ja toiminnallista valmennusta. Nämä toiminnot ovat muun muassa arkipäivän taitojen, itsestä huolehtimisen ja kommunikaation ja itseilmaisun harjoittamista. (kehitysvammaisten työvoimapotentiali.) Jo 60-70 -luvulla työtoimintojen tavoitteina on ollut olla terapeuttisia ja kuntouttavia (Pelkonen 2003, 67). Arviolta 11 200 kehitysvammaista henkilöä työskentelee tällä hetkellä työ- ja toimintakeskuksissa ympäri Suomea (tutkimustietoa työllistymisestä).

Erilaisia mahdollisuuksia työn tekemiseen kehitysvammaisella henkilöllä on useita. Näitä mahdollisuuksia ovat tuettu työllistyminen, jolloin työntekijä tekee työsopimuksen työnantajan kanssa ja saa työstään palkkaa. Muita mahdollisuuksia on osallistua avotyötoimintaan, työtoimintaan tai päivätoimintaan. Työtoiminnasta ja avotyötoiminnasta työntekijälle maksetaan työosuusrahaa ja siihen on mahdollisuus myös osallistuessa päivätoimintaan. Työntekijä on tällöin huoltosuhteessa työ- tai päivätoimintakeskukseen. (päivätoiminta ja työ.) Työ- ja päivätoimintaa tehdään yleisesti työ- ja päivätoimintakeskuksissa, kun taas avotyöpaikat ovat tavallisilla työpaikoilla (avotyötoiminta).

Kehitysvammaliitto on toteuttanut vuonna 2002 kartoituksen, jonka tarkoituksena on ollut kerätä koko maan laajuista tietoa kehitysvammahuollon työ- ja toimintakeskuksista sekä avotyön ja tuetun työllisyyden tilanteesta. Tämän tutkimuksen mukaan kehitysvammaisten avotyötoimintaa toteutti noin 65 % kaikista työ- ja toimintakeskuksista ja avotöissä kävi noin 15 % työntekijöistä. Useimmiten avotyöpaikka oli julkiselta sektorilta, ja yleisimmät työtehtävät olivat keittiö- ja siivoustehtäviä sekä kaupan alan tehtäviä ja kiinteistöhuoltotehtäviä. Työ- ja toimintakeskuksista noin 16 % toteutti tuettua työllistymistä eli noin 2 % kaikista kehitys-

vammaisista asiakkaista. Noin 2/3 oli työllistynyt yksityiselle sektorille ja työtehtävät olivat suureksi osaksi samoja kuin avotyötoiminnassa. Palkkaa kokopäiväisesti työskentelevät saivat noin 403 euroa ja osapäiväisesti työskentelevät 260 euroa. (tutkimustietoa työllistymisestä.) Kuitenkin vammaisten henkilöiden työllistymiskynnys on Suomessa korkea ja työllisyysaste selvästi matalampi kuin valtaväestöllä keskimäärin. Erilaisia kuntouttavia työtoimia ja tuki-työllistämisen muotoja on maassamme monia, jotta työllisyys avoimille työmarkkinoille edistyi. Näistä tukitoimista huolimatta työllistyminen on jatkuva ongelma ja vammaisten henkilöiden työllistyminen on heikkoa. Työympäristöjen ja työyhteisöjen tukeminen on selvitysten mukaan jäänyt osittain hyödyntämättä ja työnantajien myönteinen suhtautuminen olisikin avainasemassa vammaisten työllistymisessä. (Haarni 2006, 20, 21.) Vammasta aiheutuvia toimintarajoitteita voitaisiin kompensoida oikeanlaisilla tukitoimilla. Kehitysvammaisilla henkilöillä olisi annettavana työelämään paljon tarvittavia taitoja, osaamisalueita, vahvuuksia ja innokkuutta. (työtä tekijöille.)

4.4 Kehitysvammaisten asumispalvelut Norjassa

Kansainvälisenä perustana kehitysvammaisten henkilöiden asumisen kehittämisessä pidetään ihmisoikeuksia. Laitoksissa asuvien kehitysvammaisten henkilöiden määrä on laskussa useissa maissa ja laitosten ja erityiskoulujen purkaminen onkin laaja kansainvälinen trendi. Kehitys on ollut eri maissa eriaikaista, mutta tänä päivänä esimerkiksi Pohjoismaissa yhä useampi laitos on lakkautettu. (Niemelä 2008, 27.)

Kehitysvammahuollossa ja sen kehittämisessä edelläkävijämaita ovat olleet Ruotsi ja Tanska. Nämä maat olivat pohjoismaista ensimmäisinä rakentamassa kehitysvammalaitoksia ja kehittäneet myös integroituja palveluja. Näissä maissa myös huomattiin verrattain aikaisin, että laitoshoidolla ei pystytä vastaamaan kehitysvammaisten tarpeisiin ja näin alkoikin laitosten lakkauttamisten alullepano. Norjassa laitokset lakkautettiin nopeasti, pääasiassa muutaman vuoden aikana, vaikka se alkoikin Ruotsia ja Tanskaa myöhemmin. Norjassa laitoshoidon suuntautuneesta voimakkaasta arvostelusta kehkeytyi kokonainen ideologia, joka perustui ajatukselle siitä, miten kehitysvammaisten henkilöiden oikeuksia voidaan parantaa ja heidän elinolojaan kehittää. Tällä ideologialla onkin ollut voimakas vaikutus Norjan palvelurakennemuutoksessa. Laitokset lakkautettiin nopeassa aikataulussa, ja keskushallinto asetti kunnille tiukat velvoitteet järjestää palvelut määrääjässä. Muutosvaiheessa niille ohjattiin myös taloudellisia resursseja toiminnan kehittämisen tukemiseksi. (Niemelä 2008, 28.)

Tällä hetkellä Norjassa tuntuukin asumisessa olevan trendinä se, että mahdollisimman monella on oma asunto ja myös ryhmäkotityyppisistä ratkaisuista ollaan enenevässä määrin luopumassa ainakin osissa kunnista. Normalisointi tuntuu olevan Norjassa kehitysvamma-asioista puhuttaessa päivän sana ja tämän myötä myös oma asunto ehdoton ykkösvaihtoehto. Myös

Lillehammerin kaupunki on luopunut laitoksista ja ryhmäkotityyppisistä asumisratkaisuksista ja pääsääntöisesti kaikilla kehitysvammaisilla henkilöillä on joko vuokrattu- tai omistusasunto. Kehitysvammaiset henkilöt kuitenkin tarvitsevat usein apua asumisessaan, ja tästä syystä asunnot vuokrataan tai ostetaan usein asuntoyhtiöistä jotka ovat rivitalotyyppisiä - näitä kutsutaan Norjassa nimellä bofelleskap. Henkilökunta käy avustamassa asukkaiden omissa kodeissa, ja joissain asumisyhteisöissä on myös yhteisiä tiloja, joissa asukkaat voivat esimerkiksi ruokailla yhdessä.

4.5 Kehitysvammaisten työtoiminta Norjassa

Norjassa toteutetaan sosiaalipalvelulakia tarjottaessa kehitysvammaisille työtoimintaa. Tämän mukaan työtoiminnan tulee tarjota kehitysvammaiselle työntekijälle apua ja oppimisympäristön sekä henkilökohtaista avustusta henkilöille jotka sitä erityisen avuntarpeen, sairauden, kehitysvamman, iän tai muiden syiden takia tarvitsevat. (Lovdata.)

Lillehammerin kaupunki on määritellyt itse sen, mitä heidän mukaansa työtoiminnan tulee pitää sisällään, palvellakseen kehitysvammaisia työntekijöitä. Ajatuksena on, että työtoiminnan tulee tarjota kehitysvammaiselle aikuiselle tarkoituksenmukaista työtä ja aktiviteettiä päiväsaikaan. Työn tulisi olla kehittävää ja lisätä henkilön itsenäistä selviytymistä. Toisille työtoiminta on pysyvä vaihtoehto työntekoon, kun taas toisille se saattaa olla työharjoittelun tyyppistä, josta mahdollisuuksien mukaan siirrytään normaaliin työelämään. Työtoimintaa tarjotaan aikuisille kehitysvammaisille henkilöille, joilla ei ole mahdollisuutta ottaa osaa tavanomaiseen työelämään. (Serviceerklaring-Lillehammer kommune/intranet.)

Lillehammerin kaupungilla on neljä erilaista työtoiminnan paikkaa, joita tarjotaan kehitysvammaisille henkilöille heidän kykyjensä mukaan. Kløverbakken on työtoimintakeskus, joka tarjoaa töitä syvemmin kehitysvammaisille henkilöille tai niille, jotka tarvitsevat erityistä apua esimerkiksi fyysisten tarpeidensa takia. Heillä työ on käsityöpainotteista. Gjenbruket taas on kierrätyskeskus, jossa työntekijät kunnostavat ja lajittelevat heille tulevaa tavaraa. Aktivitetsenteret on käsityöpainotteinen työtoiminnan keskus, joka sopii myös fyysisesti rajoittuneille, kuten pyörätuolilla liikkuville henkilöille. Marihöna on työtoiminnan paikoista ehkä monipuolisin. Marihönaan kuuluu niin tekstiilityöpaja, pesula kuin pieni kauppakin. Työntekijät tekevät siellä töitä kykyjensä ja halujensa mukaan kuitenkin niin, että työtehtäviä pyritään jakamaan tasapuolisesti ja niin, että kaikki saisivat kokeilla erilaisia työtehtäviä. Marihöna ei sovi liikuntarajoitteisille henkilöille.

4.6 Kahden maan vertailua

Olen työskennellyt niin asumispalveluissa kuin työtoiminnan tehtävissä Norjassa. Olen myös työskennellyt kehitysvammaisten asumispalveluissa Suomessa. Tämä antaa minulle tilaisuuden tarkastella hieman sitä, millä tavoin työn tekeminen eroaa maitten välillä ja onko tarjottavien palveluiden välillä eroja. Pääsääntöisesti mielestäni kehitysvammaisten palvelut ovat kummassakin Pohjoismaassa samantyyppisiä ja kehityksen suunta on myös sama. Useissa maissa sosiaalista osallistumista ja inklusiota pidetään vammaispolitiikan tavoitteina (Niemelä ym 2008, 27).

Asumispalveluista puhuttaessa Suomi on eronnut 1990-luvulla toteutetussa palvelurakenneuudistuksessa muiden Pohjoismaiden uudistuksista. Ero on ollut lähinnä ideologinen, sillä muiden Pohjoismaiden uudistukset ovat lähteneet kehitysvammaisten henkilöiden oikeudesta parempaan elämään ja yksilöiden tarpeista. Suomessa taas palvelurakenneuudistus tehtiin aikana, jolloin maa oli lamassa ja samaan aikaan toteutettiin myös valtionosuusuudistus ja näin ollen ideologia on jäänyt taka-alalle. Suomessa palvelurakenneuudistus oli osa sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudistusta, kun taas Norjassa esimerkiksi laitosten hajauttaminen oli osa kehitysvamma-alan sisäistä erillisprojektia ja vietiin läpi tiukasti valtakunnallisesti ohjatuna. Myös taloudelliset lähtökohdat olivat Norjan uudistuksessa vasta toissijaisia. (Niemelä ym. 2008, 28.)

Omasta mielestäni on hyvä, että laitosasumisesta ollaan kummassakin maassa pääsääntöisesti päästy eroon ainakin suurimmaksi osaksi ja varsinkin silloin, kun se ei vastaa tarjonnaltaan kehitysvammaisen henkilön tarpeisiin. Poikkeuksena voidaan ehkä kuitenkin pitää niitä syvästi kehitysvammaisia henkilöitä, joiden hoitoon laitospäiset olosuhteet pystyvät vastaamaan ja ovat tarkoituksenmukaiset. Suomessa vielä useat kehitysvammaiset henkilöt asuvat pienryhmäkotityyppisissä asunnoissa, joissa henkilöillä on oma huone ja toisissa taloissa myös omat kylpyhuoneet. Yhteiset tilat kuitenkin yleisesti jaetaan muiden asukkaiden kanssa. Asuminen on kuitenkin hyvin kodinomaista, eikä niissä ole mitään laitospäistä. Yleensä nämä ryhmäkodit sijaitsevat myös aivan tavallisilla asumisalueilla. Norjassa taas ollaan pääsääntöisesti menossa kohti yksilöllistä asumista. Kehitysvammaisille henkilöille tarjotaan asuntoja asuntotoyhteisöistä, joissa asunnot ovat lähekkäin toisiaan. Tämä helpottaa esimerkiksi henkilökunnan työtä, kun asunnot ovat lähekkäin ja näin ollen voi työvuoron aikana avustaa useampaakin asukasta.

Mielestäni kummassakin asumisen tavassa on omat hyvät ja huonot puolensa. Mielestäni olisi-kin ideaalia, jos kumpikin vaihtoehto olisi tarjolla ja tällöin kehitysvammainen henkilö voisi itse vaikuttaa siihen, minkä tyyppinen asuminen on hänelle parasta. Jos henkilö on lievästi kehitysvammainen, pärjää suurimmaksi osaksi omillaan ja kykenee pitämään yllä sosiaalisia

suhteita, on oman asunnon pitäminen varmasti hyvä ratkaisu. Jos taas kehitysvammainen henkilö tarvitsee paljon apua arkisissa asioissa eikä itsenäisesti kykene pitämään yllä sosiaalisia suhteita, on mielestäni vartenotettava vaihtoehto asua ryhmäkodissa. Silloin apua on tarjolla aina, kun sitä tarvitsee, se on lähellä ja henkilöllä on myös paremmat mahdollisuudet pitää yllä sosiaalisia suhteita ja kehittää niitä, kun seuraa on saatavilla aina tarvittaessa.

Pääsääntöisesti myös työtoiminta on molemmissa maissa saman tyyppistä ja tavoitteiltaan saman kaltaista. Niin Norjassa kuin Suomessakin työtoiminnan tavoitteena on olla kehittävää, kuntoutuksellista ja tarjota tarkoituksenomaista työtä. Työ on usein käytännönläheistä ja käsitöpainotteista.

Lillehammerissa työtoiminnan tavoitteena on myös tuottaa rahaa eli toiminta on osin tulostavasti vastuullista. Tässä onkin mielestäni paikka eettiselle pohdinnalle, sillä jos työtoiminnan tarkoituksena on olla kehitysvammaiselle työntekijälle kuntouttavaa ja kehittävää, mutta sen on myös tarkoitus tuottaa rahaa, niin henkilökunta työpaikoilla saattaa joskus joutua ristiriitaitilanteisiin. Otan esimerkiksi työharjoittelupaikkani Marihönan, joka pyörittää oikeaa liiketoimintaa ja jossa kiireisinä aikoina, kuten ennen joulua, työtä joudutaan tekemään kovastikin, jotta tuotteita saadaan tarpeeksi myyntiin. Jääkö tällöin tarpeeksi aikaa toteuttaa työtoiminnan tavoitteita, kuten ohjata ja kuntouttaa sekä avustaa työntekijöitä? Näistä asioista puhuinkin henkilökunnan kanssa useasti ja he myöntävät, että ristiriitaitilanteita saattaa joskus tulla.

5 ARVIOINTI

Toiminnallista opinnäytetyötä arvioidessa on hyvä ottaa huomioon asetettujen tavoitteiden saavuttaminen, työn tietoperustan arvioiminen sekä oikean kohderyhmän tavoittaminen. Tavoitteiden saavuttamisen arviointi on yksi toiminnallisen opinnäytetyön tärkeimpiä seikkoja. (Airaksinen, Vilkkä 2004, 154, 155.)

Parkkusen ym. mukaan arviointi on prosessi, jonka aikana mitataan sitä, mitä on saavutettu ja miten (Parkkunen ym. 2001, 6). Tässä luvussa arvioin niin oppaan sisältöä kuin suunnittelua sekä sitä, miten olen mielestäni onnistunut opinnäytetyölleni asetetut tavoitteet saavuttamaan. Arvioin myös projektin etenemistä sekä eettisiä kysymyksiä. Olen pyrkinyt arvioinnissa perustelemaan oppaan sekä teorian sisältöä sekä valitsemiani ratkaisuja. Olen pitänyt arvioinnin mittareina muun muassa sitä, kuinka hyödyllinen ja jatkossa hyödynnettävä opinnäytetyöni on. Olen myös arvioinut opinnäytetyöni luettavuutta ja rakennetta.

5.1 Oppaan suunnittelun ja toteutuksen arviointi

Opinnäytetyöni orientaativaihe käynnistyi ennen ulkomaille työharjoitteluun lähtöäni. Työharjoittelustani Norjan Lillehammerissa sain sekä omasta että opinnäytetyön ohjaajani mielestä hyvän opinnäytetyön aiheen. Ennen vaihtoon lähtöä mietin valmiiksi tavoitteita harjoittelulleni, jotka palvelisivat minua myös tulevan opinnäytetyöni teossa. Tutustuin siis työharjoittelussani niin tutkimus- ja kehittämisympäristöön, jotka olivat kaksi työharjoittelupaikkaani, kuin toteutustason kumppaneihin ja osapuoliin, jotka tässä tapauksessa olivat työharjoitteluni ohjaajat Lillehammerissa. Aikataulun laatiminen tässä vaiheessa keskittyi harjoittelun aikana toteuttamieni tavoitteiden saavuttamiseen eli hyödynnettävän materiaalin keräämiseen. Orientaativaiheessa tutustuin teorian kautta muun muassa norjalaiseen sosiaalipalvelujärjestelmään.

Suunnitelmavaiheeni nivoutui niin harjoittelun aikana hankittuun tietoon sekä tutkimus- ja kehittämistehtävän asettamiseen kuin harjoittelun jälkeen hankittuun teoreettiseen tiedonhankintaan. Vaikka suunnitelmavaihe tavallaan oli jo pitkällä harjoitteluni aikana, niin varsinaisen suunnitelmaraportin tekeminen sijoittui harjoittelun jälkeiseen aikaan.

Oppaan laatimisen aloitin jo harjoitteluni aikana ja ympäristö luonnollisesti motivoi sen teossa. On helpompi laatia maaopasta, kun on itse maassa. Oppaaseen olin jo aiemmin, ennen harjoitteluun lähtöä, laatinut rungon, jonka avulla oppaan työstäminen paikanpäällä oli helpompaa. Tavoitteeni harjoittelulle oli siis kerätä tärkeää informaatiota opiskelijoita varten, jolloin heidän on helpompi aloittaa työskentely työ- ja toimintakeskuksissa Lillehammerissa.

Tein myös työharjoittelupaikkaani Marihönaan perehdytyskansion, joka sisältää suureksi osaksi yleispätevää tietoa laesta ja asetuksista Lillehammerin työ- ja päiväkeskustoimintaa ajatellen. Tämä perehdytyskansio on oppaan liitteenä ja sen avulla harjoitteluun lähtijä saa jo käsityksen siitä, millaisia lakeja Norjassa kehitysvammatyötä tehdessä noudatetaan, millaisia raportointitapoja heillä on sekä yleisesti, mitkä ovat tavoitteet työ- ja päivätoiminnalle.

Kun lähdin suunnittelemaan oppaan rakennetta ja sisältöä, pidin lähtökohtana sitä, millaisia seikkoja itse olisin halunnut tietää ennen harjoitteluun lähtöä. Tästä syystä päätin aloittaa oppaan kertomalla hakumetodeista sekä siitä, miten itse olin työharjoittelupaikan löytänyt. Tärkeänä pidin myös sitä, että oppaasta löytyy tietoa siitä, millaisia vakuutuksia on syytä hankkia ja millaisia terveyteen liittyviä seikkoja on hyvä ottaa huomioon. Halusin luoda opiskelijalle myös jo ennakoon kuvaa siitä, millaiseen maahan hän on lähdössä. Tästä syystä päätin lisätä oppaaseen hieman ”matkaopas” tyyppistä kuvausta niin Norjasta yleisesti kuin Lillehammeristakin. Luonnollisesti halusin tuoda esiin myös omat kokemukseni työharjoittelusta ja päätin elävöittää opasta myös liittämällä siihen muutamia kuvia työkeskus Marihönasta. Vii-

meiseksi kerron oppaassa omien kokemuksieni mukaan siitä, miten harjoittelusta saa irti kaiken hyödyn eli onnistumisen aakkoset päättää oppaan.

Oppaan yleisilmeen halusin pitää selkeänä, joten se on toteutettu samaan malliin kuin opin-
näytetyöni muutenkin. Vaihdoin kuitenkin fontin Bookman old style 11, sillä halusin, että op-
paan ilme erottuisi hieman muusta oppinnäytetyöstä ja olisi suuremman fontin avulla helpom-
min luettavissa. Luettavuuden taso saattaa vaikuttaa siihen, miten vastaanottaja kokee tuo-
toksen hyödyllisyyden (Parkkunen ym. 2001, 15). Parkkunen ym. mukaan tekstityypin valinnal-
la ja tekstin koolla sekä havainnollistavalla kuvituksella voidaan myös selkiyttää tuotoksen
sisältöä. (Parkkunen ym. 2001, 17).

5.2 Oppaan sisällön arviointi

Parkkunen ym. mukaan arviointi voi kohdistua prosessiin, vaikutuksiin tai tuloksiin (Parkkunen
ym. 2001, 6). Omassa oppinnäytetyöni arvioinnissa arviointi kohdistuu juuri prosessin arvioin-
tiin. Tällöin siis arvioidaan tuotosta, sen käyttökelpoisuutta sekä itse prosessia, jolla tuotos
on saavutettu. (Parkkunen ym. 2001, 6.)

Täysin vastaavaa oppinnäytetyötä ei Tikkurilan Laureassa ole tehty. Ulkomaisista työharjoitte-
luista sekä opiskelusta löytyy oppinnäytetöitä, mutta Norjasta ja Lillehammerista ei yhtään.
Suurin osa oppinnäytetöistä on myös terveydenhoitopuolen opiskelijoiden laatimia, joten sosi-
aalipuolen oppinnäytetyölle on tilaus. Opas palvelee varsinkin heitä, jotka ovat opinnoissaan
suuntautuneet kehitysvammapuolelle, mutta oppaasta hyötyvät myös muut sosiaalialan opis-
kelijat tai mikseivät myös he, jotka haluavat yleistä tietoa Norjasta ennen harjoitteluun tai
opiskeluun lähtemistä. Opas on siis monikäyttöinen, mutta myös spesifi. Oppaalla voidaan
todeta olevan myös jälleenkäyttöarvoa, sillä se on opiskelijoiden konkreettisesti hyödynnettä-
vissä.

Myös Tikkurilan Laurean kv-koordinaattorin mukaan tarve kyseiselle oppaalle on olemassa,
varsinkin nyt, kun Laurea haluaa kehittää suhteitaan Pohjoismaihin ja levittää verkostoaan
naapurimaihin. Oppinnäytetyöstäni tekee erilaisen juuri se, että se käsittelee nimenomaan
työharjoittelua Norjassa ja omakohtaisista kokemuksistani olen ammentanut oppinnäytetyöhöni
myös niin sanottua hiljaista tietoa sekä sellaisia asioita ja kokemuksia, joita ei oppikirjoista
tai matkaoppaista löydä.

Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO on myös julkaissut Norjaan lähteville
oman maaoppaan. CIMO:n julkaisema maaopas on kuitenkin omaani verrattuna kliinisempi. Se
sisältää tietoa muun muassa Norjan koulutusjärjestelmästä, erilaisista vaihto-ohjelmista, ku-
ten Erasmus- ja Nordplus vaihto-ohjelmista, tutkinnon suorittamisesta Norjassa sekä yleisesti

opiskelijavaihdosta. CIMO:n maaoppaassa on tietoa myös opintojen kustannuksista sekä työskentelystä ja harjoittelusta Norjassa. Nämä ovat kuitenkin yleistä faktatietoa ja eroaa omasta oppaastani juuri siinä, että oma oppaani sisältää paljon henkilökohtaisia kokemuksiani työharjoittelusta Norjassa, mutta myös paljon tietoa itse maasta. Yhteistä näissä oppaissa on se, että ne molemmat sisältävät tietoa niin vakuutuksista ja terveydenhuollosta kuin asumisesta. Tosin CIMO:n oppaassa asuminen on käsitelty lähinnä opiskelija-asumisen kannalta kun taas omassa oppaassani kerron Norjan yleisestä asumis- ja vuokratäntäntästä.

CIMO:n opas on siis tarpeellinen silloin kun halutaan tietää enemmän opiskelijan vaihto mahdollisuuksista ja esimerkiksi tutkinnon suorittamisesta Norjassa. Oma oppaani taas palvelee sellaisia opiskelijoita jotka haluaa tehdä sosiaalialan työharjoittelun Norjassa. Tässä mielessä oma oppaani sisällöltään suppeampi, mutta toisaalta myös käytännöllisempi heille, jotka kaipaavat tarkempaa tietoa siitä, millaiseen maahan he ovat harjoitteluun lähdyssä, millaiset ovat sosiaalialan työkäytänteet sekä millaiset ovat Laurean omat hakukäytänteet.

Oppaan tueksi laaditun teorian sekä myös kokemuksen kautta vastaan kysymyksiin kehitysvammatyön tekemisestä vieraassa kulttuurissa, siitä mikä tekee siitä erilaisen kotimaassa tehtyyn työhön verrattuna ja miten olen harjoittelun kautta itse kokenut oppivani ja kehittyväni alalla. Teorian kautta pyrin myös vastaamaan kulttuurisiin kysymyksiin ja ongelmiin, joita ulkomaille lähtijä saattaa kohdata sekä avaamaan kulttuurin käsitettä itsessään. Teoria tukee opasta juuri avaamalla yleisiä käsitteitä kehitysvammatyöstä sekä kulttuurista ja kansainvälistymisestä. Näin myös oppaan lukeminen on mielekkäämpää ja avartavampaa. Kehitysvammatyön teoriaosuuden laajuuden opinnäytetyössäni perustelen sillä, että kyse on erikoistumisalastani ja mielenkiintoni kohteesta. Koska opinnäytetyön tulee mielestäni tukea opiskelijan omaa oppimista, on myös perusteltua tuoda esiin se, mitä itse pidän omassa koulutuksessani tärkeimpänä. Toiseksi tein harjoitteluni Norjassa kahdessa kehitysvammaisille tarkoitettussa työtoiminnan paikassa sekä työskentelin myös kehitysvammaisten asumispalveluissa Norjassa, joten tämän työn näkyväksi tekeminen on mielestäni myös perusteltua.

Eettisesti laadukkaan oppaan tekemistä varten olen pyrkinyt ajattelemaan seuraavaa kolmea vaihetta, jotka ovat auttaneet minua tekemään eettisesti oikeita ratkaisuja. Ensinnäkin olen pyrkinyt ottamaan huomioon eettisen kysymysten olemassaolon. Toiset ihmiset näkevät herkemmin eettisiä ongelmia tavanomaisissakin asioissa, kun taas toisille ne saattavat olla vain arkirutiineja, joita on totuttu tekemään tietyllä tavalla niitä sen enempää ajattelematta. Eettiset kysymykset on siis ensin tunnistettava, jotta ne voidaan ottaa pohdinnan kohteeksi. Toiseksi pitäisi pystyä reagoimaan havaittuun eettiseen kysymykseen. Tämä tapahtuu nimenomaan pohtimalla havaittua ongelmaa tai kysymystä ja kun ongelmaa on tarpeeksi pohtinut tai siitä muiden kanssa keskustellut, niin pystyy myös vastaamaan ulkopuolisille, miksi päätyi juuri tekemäänsä ratkaisuun. Kolmanneksi, kun ongelmaan tai kysymykseen on löytynyt tietty

ratkaisu, niin täytyy myös sitoutua sen toteuttamiseen. (Clarkeburn 2007, 27,28.) Näitä kolme eri vaihetta olen pitänyt mielessäni koko opinnäytetyötäni kirjoittaessa, varsinkin sitä, että pystyn todella tunnistamaan eettisen kysymyksen tai ongelman sellaisen tullessa vastaan. Eettiset kysymykset ovat tulleet esiin ainakin miettiessäni sitä, millaisia asioita työkeskuksen asiakkaista voin kirjoittaa. Olen tästä syystä jättänyt pois kaikki yhteen henkilöön viittaavat asiat ja pyrkinyt käyttämään hyväkseni tietoa, joka kuvaa työntekijöitä yleensä, kuten millaisessa ilmapiirissä töitä tehdään tai minkälaisia työtehtäviä työntekijät tekevät.

Toivoisin opinnäytetyöni myös herättävän keskustelua siitä, miten teemme työtämme kehitysvammaisten keskuudessa. Tuon opinnäytetyössäni esille kehitysvammatyön tekemisen laatuun vaikuttavia seikkoja, joista tein huomioita Norjassa työskennellessäni. Näitä ovat muun muassa rento ja läheinen kanssakäyminen asiakkaiden ja työntekijöiden välillä, josta huokui myös selvästi asiakkaan kunnioittaminen. Myös huumorin läsnäolo jokapäiväisessä työskentelyssä oli jatkuvasti läsnä ja se teki arjesta hauskaa ja miellyttävää niin työntekijöille kuin asiakkaillekin. Näihin seikkoihin toivoisin myös Suomessa tehtävään työhön kiinnitettävän huomiota ja opinnäytetyölläni toivon tuovani asian myös näkyväksi.

5.3 Projektin arviointi

Opinnäytetyöni on tyypiltään ennemminkin kvalitatiivinen eli laadullinen työ kuin kvantitatiivinen eli määrällinen tutkielma. "Laadullisissa tutkimuksissa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Niissä pyritään mm. kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Kvalitatiivisen tutkimuksen avulla siis tarkastellaan ihmisten käyttäytymistä heidän omasta näkökulmastaan" (kvalitatiivinen tutkimus). Opinnäytetyöni opas-osiossa tarkastelen työntekijöiden ja asiakkaiden elämää heidän luonnollisessa ympäristössään ja kuvaan työssä omia havaintojani. Havainnoistani ei voi tehdä yleistyksiä tai etsiä kausaalisia yhteyksiä, kuten laadullisessa tutkimuksessa ei yleensä ole tarkoituksenaan. Työni pyrkii pikemminkin tuomaan esille muutaman työyhteisön arkea ja tapoja sekä kuvaamaan niitä arvoja, jotka niissä vallitsevat. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto on 'siivu' todellisuudesta (kvalitatiivinen tutkimus). Teoria-osuudessa taas tarkastelen näitä ilmiöitä jo olemassa olevaan teoriaan verraten. Teoriasta on hyötyä, kun pohditaan aineiston yleistettävyyttä ja edustettavuutta (kvalitatiivinen tutkimus). Teoriaosuudessa käsittelem myös kulttuurin vaikutuksia näiden ilmiöiden ymmärtämiseen.

Koska opinnäytetyöni tarkoituksena on olla enemmän projekti kuin teoreettinen tutkimus, siinä on myös projektille tyypillinen elämäнкаari. Se on tuotos, jolla on selkeä alku ja loppu, kuten projektityössä on tapana. Projektilla on yleensä kiinteä budjetti sekä aikataulu. (Ruuska 2005,18.) Opinnäytetyölläni ei ole budjettia, mutta sillä on ollut selkeä aikataulu, tavoitteet ja elinkaari. Projektinani oli siis laatia opas, jolla on alku ja loppu, mutta kuten projektit

yleensä, se voi olla myöhemmin hyödynnettävissä niin, että se versoo uusia projekteja tai pysyvemmän käytännön.

Pyrin siis arvioimaan sitä, miten projekti on edennyt, miten olen pysynyt aikatauluissa sekä tuotoksen yleistä luettavuutta ja käytettävyyttä. Arvoisin myös sitä, miten projektia voisi kenties myöhemmin jatkaa ja kehittää. Arvioinnin mittareina ei siis voida pitää perinteisen tutkimuksen mittareita, sillä työni tarkoituksena ei ole niinkään saada tutkimustuloksia tai tehdä tiettyjä johtopäätöksiä.

Aikataulullisesti projektini alkoi ennen Norjaan työharjoitteluun lähtöä. Tällöin laadin suunnitelman siitä, miten hankin materiaalia opinnäytetyötäni varten sekä tein opinnäytetyöstäni alustavan rungon, jotta materiaalin hankinta olisi helpompaa ja sillä olisi käyttöarvoa. Projekti on edennyt aikataulullisesti suurin piirtein suunnitelman mukaisesti. Alunperin tarkoituksenani oli valmistua hieman aikaisemmin, mutta tehtävän työn määrä yllätti, ja koska kyseessä on ainutkertainen tuotos, niin päätin olla kiirehtimättä ja tehdä työni kunnolla loppuun asti. Muutoin aikataulu projektissa on pitänyt ja olen saanut suunnitelmavaiheen jälkeen kirjallisen tuotoksen kirjoitettua uuden aikataulun mukaisesti.

Kuten projekteja yleensä niin myös omaa opinnäytetyötäni voi jatkossa kehittää ja jatkaa. Sitä voi esimerkiksi hyödyntää erilaisissa kansainvälisyyttä välittävissä tilaisuuksissa, sen avulla voidaan markkinoida pohjoismaisia vaihtokohteita sekä käyttää esimerkiksi luentomateriaalina erilaisilla kursseilla, joissa pohjoismaat tai erityisemmin Norja on teemana. Lisäksi, jos halutaan tarkastella kehitysvammatyön tekemistä Norjassa verrattuna Suomeen, opinnäytetyötäni voidaan hyödyntää tässä yhteydessä ja ainakin se voi toimia jonkinasteisena lähtökohdana. Koska opinnäytetöiden käytettävyyden arviointi on tärkeää, niin tulevaisuudessa voisi olla hyödyllistä laatia opinnäytetyö selvittämään maaoppaiden hyödyllisyyttä ja käytettävyyttä. Tutkimuksen avulla voitaisiin esimerkiksi selvittää, mitkä ovat kaikkein oleellisimmat asiat maaoppaissa ja miten niiden käytettävyyttä ja sisältöä voitaisiin muokata parhaiten kohde-ryhmää vastaaviksi.

Omasta mielestäni olen onnistunut kokoamaan hyvin jäsennellyn opinnäytetyön, jota on helppo lukea. Otteet teoriassa eivät ole irrallisia, vaan ne pyritään linkittämään otsikoihin ja kyseiseen aiheeseen. Välillä oli toki vaikeaa itse nähdä, mitkä asiat lukijalle saattavat jäädä epäselviksi, sillä omalle tekstilleen niin sanotusti sokeutuu. Mielestäni onkin ollut tärkeää, että opinnäytetyöllä on ollut useammat silmäparit sitä lukemassa ja antamassa hyödyllisiä vinkkejä. Tästä syystä olenkin pitänyt arviointikeskustelun opinnäytetyöni sisällöstä ja käytettävyydestä Sanna Sassin kanssa. Sassi on ammatiltaan tradenomi ja työskentelee Suomen ratasastajaliitolla aluesihteerinä. Hän on itse opiskellessaan tradenomiksi laatinut opinnäytetyö-

nään tiedotusoppaan Suomen ratsastajaliitolle. Tästä johtuen pyysin juuri häntä arvioimaan omaa opastani, sillä hänellä on jo kokemusta oppaan laatimisesta.

Sassin mukaan opinnäytetyöni sisällöstä heijastuu hyvin oma oppimiseni koko opiskeluaikani, erityisesti tämä tulee esiin kehitysvamma-alan teorian selkeytenä ja monipuolisuutena. Hänen mukaansa projektityyppisen opinnäytetyön arvioinnissa tulisi painottaa varsinaisen tuotoksen arviointia, jonka ympärille on rakennettu teoria tukemaan tuotosta. Hänen mukaansa oppaani vahvuuksia ovat monikäyttöisyys ja selkeys. Ensisijaisesti se palvelee nimenomaan Norjaan työharjoitteluun lähtijöitä, erityisesti kehitysvamma-alan töihin. Toissijaisesti opas palvelee kaikkia ulkomailla työharjoittelua suorittavia, koska opas sisältää myös paljon yleispäteviä ohjeita. Sassin mukaan opinnäytetyö on sisällöltään ja rakenteeltaan selkeä kokonaisuus, jolle tuntuu olevan aito tarve sekä koulun puolesta, että myös opiskelijoiden kannalta. Oppaalla onkin useampia kohderyhmiä, joka hänen mukaansa on varmasti tuonut oman haasteensa opinnäytetyön laatimiseen. Hän myös mainitsee, että opinnäytetyöhön tuo persoonallisen leiman juuri omakohtaiset kokemukseni, jotka ovatkin ainutlaatuista tietoa muiden käyttöön.

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön laadinta on ollut pitkä prosessi. Haasteita opinnäytetyöni laadinnalle ovat asettaneet muun muassa materiaalin hankinta ja sopivien lähteiden löytyminen, varsinkin Norjan kehitysvammatyötä kuvamaan. Työharjoitteluni aikana tosin laadin yleispätevän perehdytysoppaan työharjoittelupaikkaani ja sitä kautta olen voinut ammentaa jonkin verran teoriaa kuvaamaan kehitysvammatyön tekemistä Norjassa. Muutoin koin kuitenkin liian haasteelliseksi ja aikaa vieväksi sen, että olisin lähtenyt suomentamaan alan kirjallisuutta, joten olen käyttänyt myös omaa kokemuspohjaani hyväksi teoriaosuutta laatiessani. Haasteelliseksi olen kokenut myös opinnäytetyön arvioinnin sekä prosessin kuvauksen. Tämä johtuu osaksi siitä, että opinnäytetyötä kirjoittaessa olen keskittynyt suureksi osaksi asia sisältöön ja siihen, että teksti on hyvää ja vakuuttavaa. Kuitenkin prosessin loppupuolella saamani palautteen jälkeen olen joutunut miettimään toteutuksen kuvausta ja sen läpinäkyväksi tekemistä uudelleen. Ajan rajallisuuden vuoksi en myöskään voinut arvioittaa opasta ulkopuolisella opiskelijalla. Jos olisin ajatellut kyseistä seikkaa jo opinnäytetyöni suunnitelma vaiheessa, olisi sen todennäköisesti voinut myös toteuttaa. Siinä vaiheessa en kuitenkaan ymmärtänyt vielä, kuinka tärkeänä osana opinnäytetyöprosessissa arviointia pidetään.

Olen joutunut myös kartuttamaan eettisiä päätöksentekotaitojani opinnäytetyötä laatiessani. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tuottaa opas, joka helpottaa sosiaalialan opiskelijoiden lähtöä harjoitteluun Norjaan. Opas sisältää niin hakukäytänteitä kuin yleistä tietoa Norjasta ja

Lillehammerista. Näissä osioissa ei mielestäni varsinaisia eettisiä ongelmia tai pohdintaa ole, sillä ne eivät sisällä mitään eettisesti arveluttavaa tai pohdittavaa tietoa ja ne ovat myös yleisesti tiedossa olevia faktoja. Käsittelen oppaassa kuitenkin myös omia henkilökohtaisia kokemuksia työharjoittelustani sekä esittelen myös työtäni kehitysvammaohjaajana asumispalveluissa Lillehammerissa. Näissä oppaan osissa olen joutunut käyttämään eettistä harkintaa ja miettimään, kuinka paljon voin kertoa julkisesti esitettävässä työssäni esimerkiksi asiakkaista tai asukkaista. Minua on toki sitonut vaitiolovelvollisuus työtä tehdessäni, joten olen harkinnut tarkkaan, millaista tietoa voin oppaaseen sisällyttää. Myös Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian mukaan sosiaalialan työssä ammattietiikka toteutuu arjen valinnoissa, joka ei aina kuitenkaan ole helppoa. Vaikka sosiaalityötä säätelee lainsäädäntö, niin laillisuus ei kuitenkaan tarkoita samaa kuin eettisyys. Tämän takia ammattietiikan tulisikin ohjata kaikkia valintoja sosiaalialan työssä. (Talentia, ammattietiikka.)

Yksi tärkeä asia, jonka olen oppinut niin koko koulutuksen kuin opinnäytetyöni tekemisen prosessissa, on oman työni reflektointi. Reflektiivisen asiantuntijuuden käsite tarkoittaa mielestäni omassa työssäni sitä, että osaan jatkuvasti itse arvioida tekemääni työtä, valintojani ja soveltaa teoreettista tietoa käytäntöön. Sitä kautta pystyn myös tarkastelemaan valintojeni eettisyyttä ja kestävyyttä. Omaa näkemystäni voi myös selkiyttää vertaamalla sitä tutkittuun tietoon (Janhonen 2004, 50). Kun pohjalla on hyvä koulutus, valmiudet juuri oman työn arvioimiseen kasvavat. Haasteita asettavat kuitenkin eettiset ristiriidat, joissa täytyy pohtia sitä, mitä toiselle on lupa tehdä ja mitä minä hyväksyn? Sosiaalialan työtä tehdäänkin usein ristiriitatilanteissa, joissa on vastakkain yksittäisten ihmisten ja ihmisryhmien edut. (Aho 1999, 315.) Tästä syystä onkin tärkeää olla selvillä omista periaatteistaan sekä arvoistaan ja tarkastella niitä myös kriittisesti. Eettisten kysymysten pohtiminen nousikin työharjoittelussani aika ajoin esille ja keskustelimme muun muassa siitä, onko työkeskuksen ohjaajalla työssään toisinaan eettisiä ristiriitoja, jos tulostavasti työnteko nousee asiakastyön edelle?

Etiikka ilmenee usein arjesta nousevien kysymysten ja väittämien kautta, jolloin se tulisi myös ymmärtää pääasiallisesti päätöksentekotaitona (Clarkeburn, Mustajoki 2007, 22). Tämä kiteyttää hyvin myös oman opinnäytetyöni eettisiä lähtökohtia. Vaikka siinä ei ole suuria eettisiä ongelmia, niin silti jouduin käyttämään omaa harkintaa ja päätöksentekotaitoa siinä, minkälaista materiaalia voin työssäni käyttää, varsinkin kun oppaassa käsitellään kehitysvammaisten parissa tehtävää työtä. Tästä syystä päätin pitää oppaan yleisluontoisena kertomuksena siitä, millaista työ on ja miten olen sen itse kokenut. Opas kuvaa myös työkäytänteitä ja työpaikkoja sinänsä. Olen toki saanut muun muassa työharjoittelupaikoistani hyväksynnän tekemääni perehdytysoppaaseen ja näin ollen eettinen harkinta on ollut myös heidän käsissään. Perehdytysoppaan sisältämää materiaalia olen hyödyntänyt myös opinnäytetyöni Norja-osioita kirjoittaessani.

Olen opinnäytetyötäni tehdessä oppinut monia asioita niin itsestäni kuin muistakin. Varsinkin työharjoittelussani Norjassa olen joutunut kohtaamaan monenlaisia ihmisiä sekä työkäytänteitä. Olen joutunut laittamaan itseni niin sanotusti ”likoon” ja kohtaamaan myös omia pelkojani ja ennakkoluulojani. Varsinkin kielellisesti kehityin harjoittelun aikana suuresti ja olen tyytyväinen siihen, että tein päätöksen puhua harjoitteluni aikana vain norjaa. Aina se ei kuitenkaan ollut helppoa ja välillä mietin myös, onko kaikki tämä sen arvoista. Olisin hyvin voinut tehdä harjoitteluni myös turvallisesti Suomessa ja päässyt paljon helpommalla. Loppujen lopuksi kaikesta kuitenkin selviää ja oppii myös paljon itsestään. Olen todella tyytyväinen, että uskalsin lähteä tekemään jotain uutta ja nyt opinnäytetyöni kautta välittämään kokemukseni myös muille.

Vaikka opinnäytetyöni tarkoituksena on olla hyödyllinen opas muita opiskelijoita varten, niin se on kaiken kaikkiaan myös minua itseäni varten. Sen on tarkoitus heijastaa reilun kolmen vuoden opintojeni hedelmää, sitä mitä olen oppinut, sitä mitä on jäänyt käteen. Varsinkin teoriaosuudessa, syventyessäni tarkemmin kehitysvammaisten työpalveluihin sekä asumispalveluihin, tuon esille jo oppimaani ja kokemaani sekä sitä, miten olen osannut tätä kaikkea soveltaa käytäntöön. Olen kokenut opinnäytetyön tekemisen haasteellisena, mutta myös antoisana kokemuksena. Olen päässyt käymään läpi ja refleктоimaan harjoitteluani Norjassa ja tehnyt sen myös kirjallisesti näkyväksi. Mielestäni opinnäytetyössäni näkyy selvästi kiinnostukseni kehitysvamma-alaa kohtaan ja kirjoittamisen kehitysvammatyöstä olen kokenut kaikista mielisimmäksi tehtäväksi.

LÄHTEET

Aho, P. Haasteet ja asiantuntijuus sosiaalialan työssä. Sosiaalialan ammattien vuosikirja 1999. Sosiaalityöntekijäin Liitto ry. 1999. Porvoo: WSOY- kirjapainoyksikkö

Airaksinen, T., Vilkkä, H. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.-2.painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Arviointikeskustelu Tradenomi Sanna Sannin kanssa 20.12.2009

Arvioita kehitysvammaisten työvoimapotentialista. [WWW- dokumentti]
<<http://verneri.net/yleis/tietopankki/paivatoiminta-ja-tyo/tuettu/potentiaali.html>> (luettu 13.10.2009)

Asuminen. [WWW-dokumentti] <<<http://verneri.net/yleis/tietopankki/asuminen.html>. (luettu 10.10.2009)

Avotyötoiminta. [WWW- dokumentti]< <http://verneri.net/yleis/tietopankki/paivatoiminta-ja-tyo/avotyo.html>> (luettu 13.10.2009)

Clarkeburn, H., Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino

Garam, I. 2005. Opiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus ja työelämä. Työnantajien näkemyksiä ulkomailla opiskelun ja harjoittelun merkityksestä. [WWW- dokumentti]
<http://www.cimo.fi/dman/document.phx/public/julkaisut+jatilastot/occasional/occasionalpaper1_2005.pdf> Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO. (luettu 16.10.2009)

Haarni, I. 2006. Keskenikäistä yhdenvertaisuutta. Vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa. Helsinki: Valopaino Oy

Hurskainen, P., Toikkonen, L. 2005. Vammaiset henkilöt avo- ja laitoshuollon asiakkaina - lähityöntekijöiden, esimiesten ja johtavien viranhaltijoiden käsityksiä ammattitaitovaatimuksista vammaistyössä. Helsinki: Multiprint Oy

Janhonen, S., Vanhanen- Nuutinen, L. 2004. Kohti asiantuntijuutta. Oppiminen ja ammatillinen kasvu sosiaali- ja terveysalalla. Werner Söderström Osakeyhtiö.

Karasti, H 2004. Kvalitatiivinen tutkimus. [WWW-dokumentti]

<http://media.tol.oulu.fi/video/jtmk/JTMK_kvalitutk_luento.pdf> (luettu 19.9.2009)

Kaski, M., Manninen, A., Mölsä, P., Pihko, H. Kehitysvammaisuus. 2001. Porvoo: WS Bookwell Oy

Kehitysvammaisuuden määritelmä. [WWW-dokumentti]

<<http://verneri.net/yleis/tietopankki/mita-kehitysvammaisuus-on.html>> (luettu 10.10.2009)

Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009- 2015. [WWW-dokumentti]

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/korkeakoulujen_kv/liitteet/kansainvalistymisstrategia.pdf> (luettu 22.9.2009)

kuntoutus on elämänlaadun parantamista. [WWW- dokumentti]

<<http://verneri.net/yleis/tietopankki/kuntoutus.html>> (luettu 10.10.2009)

Lasonen, J., Halonen, M., Kemppainen, R., Teräs, M. Monikulttuurisuus, kulttuurienvälisyys ja osaamisen tunnustuksentarve. Teoksessa Lasonen, J., Halonen, M. Kulttuurienväläinen osaaminen koulutuksessa ja työelämässä 2009. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino

Laurean kansainvälisen toiminnan ohjelma ja toimintasuunnitelma 2007-2009. [WWW-

dokumentti] <http://markkinointi.laurea.fi/esitteet/kv_ohjelma.pdf> (luettu 30.11.2009)

Lovdata [WWW- dokumentti] <[lovdata.no//all/hl-19911213-081.html](http://lovdata.no/all/hl-19911213-081.html)> (luettu 15.5.2009)

Malm, M., Matero, M., Repo, M., Talvela, E-L. 2004. Esteistä mahdollisuuksiin. Vammaistyön perusteet. Porvoo: Bookwell Oy

Niemelä, M., Brandt, K. 2008. Kehitysvammaisten yksilöllinen asuminen. Pitkäaikaisesta laitosasumisesta kohti yksilöllisempiä asumisratkaisuja. Helsinki: Yliopistopaino

Organisaatio. [WWW- dokumentti] <<http://cimo.fi/Resource.phx/cimo/organisaatio.htx>> (luettu 16.10.2009)

Parkkunen, N., Vertio, H., Koskinen-Ollonqvist, P. 2001. Terveysaineiston suunnittelun ja arvioinnin opas. Helsinki: Trio-offset

Pelkonen, M. 2003. Vähän kerrallaan niin pääset pitkälle - Tutkimus kehitysvammaisten työkeskusten tuetun työllistymisen verkostoitumisesta. Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino

Päivätoiminta ja työ. [WWW- dokumentti]

<<http://verneri.net/yleis/tietopankki/paivatoiminta-ja-tyo.html>> (luettu 13.10.2009)

Ruckenstein, M. 2004. Työpaikkana maailma. Lähtijöiden näkökulma globaaliin talouteen. Helsinki: Edita Prima Oy

Ruckenstein, M., Stark, E. Osaajien kansainväliset markkinat. Teoksessa Ruckenstein, M. 2004. Työpaikkana maailma. Lähtijöiden näkökulma globaaliin talouteen. Helsinki: Edita Prima Oy

Ruuska, K. 2005. Pidä projekti hallinnassa. Suunnittelu, menetelmät, vuorovaikutus. 5. painos. Tampere: Tammer- paino Oy.

Serviceerkläring-Lillehammer kommune/intranet

Sähköpostihaastattelu Storhaugen, Nina, Tajet, Siri. 2009.

Sähköpostihaastattelu Wikström, Tiina. 2009.

Söderqvist, M. 2005. Ulkomaalaiset työnantajan silmin - ”Se on niinku se tyyppi ja osaaminen, ei se tutkinto, ei.” Multiprint Oy

Talentia, ammattietikka. [WWW- dokumentti]

<<http://www.talentia.fi/index.php?id=474&sm=70>> (luettu 20.12.2009)

Tutkimustietoa työllistymisestä. [WWW- dokumentti]

<<http://verneri.net/yleis/tietopankki/paivatoiminta-ja-tyo/tuettu/tutkimustietoa.html>> (luettu 13.10.2009)

Työtä tekijöille. [WWW- dokumentti]

<<http://verneri.net/yleis/tietopankki/tyota-tekijoille.html>> (luettu 13.10.2009)

Verma, G. Kulttuurien välisen työn lähtökohtia. Teoksessa Pitkänen, P. Kulttuurien välinen työ 2005. Helsinki: Edita Prima Oy

LIITTEET

Liite 1 Haastattelu Nina Storhaugen ja Siri Tajet

Liite 2 Sähköpostihaastattelu Tiina Wikström

Liite 3 Opas

INTERVJU

Liite1

1. Hva tenkte du først når du hørte/bestemte å ta en utenlansk student til praksis?
2. Hvilken saker du syns at er viking å ta hensyn til når du skal ta en utenlansk student til praksis?
3. Hva slags egenskaper og kompetanser syns du er viktig at den utenlandske studenten har?
4. Hva slags utfordringer kan leder møte når man tar en utenlansk student til praksis?
5. Hvordan kan arbeidsplassen gjøre seg nytte av eller lære av den utenlandske studenten?
6. Hvordan har det påvirket på oppholdet at det er en utenlansk student på arbeidsplassen?
7. Hvordan har brukerne tatt i mot en utenlansk student? Har du sett hvis forholdene er annerledes med en utenlansk student en med en norsk student?
8. Tror du at det er brukervennlig eller bra for brukerne å ta i mot en utenlansk student? Hvilken utfordringer og fordeler ser du i situasjonen?
9. Har du opplevd noen hendelser eller tanker i forbindelse med å ha en utenlansk student på praksis?
10. Fortelle med egne ord hvordan du har opplevde å ha en utenlansk student på praksis på din arbeidsplass?

1. Mitä koulun puolesta on tarjota valmiina materiaalina ulkomaille työharjoitteluun lähtevälle opiskelijalle?
2. Onko sosiaalipuolen opiskelijat ennen tehneet kv- oppaita tai erityisesti kansainväliseen harjoitteluun liittyviä oppaita, joissa myös tulisi esiin kehitysvammatyö ulkomailta?
3. Kuinka laajaa opiskelijakuntaa voisi sosiaalipuolen kansainväliseen harjoitteluun liittyvä opas tukea?
4. Mitkä ovat tärkeimmät painopisteet, joihin Laurean kv- puoli toivoisi edellä mainitun tyyppisen työn vastaavan?
5. Mitä hyötyä näet kansainväliseen harjoitteluun ja vielä erityisesti sosiaalipuolen opinnäytetyön tuovan kv- alan työhön? Näetkö, että itsellesi kv- koordinaattorina olisi apua työn tekemisessä tämän tyyppinen opinnäytetyö?
6. Mihin erityiseen tarpeeseen edellä mainitun kaltainen opinnäytetyö tällä hetkellä voisi vastata?

KEHITYSVAMMATYÖHÖN NORJAAN?

- työharjoittelukokemuksia vuonojen maasta

SISÄLLYS

1 ALUKSI	3
2 HAKEMUKSET, VAKUUTUS JA TERVEYS	5
2.1 Hakemukset ja hakeminen kansainväliseen harjoitteluun.....	5
2.2 Vakuutukset ja terveys	7
3 YLEISTÄ FAKTAA NORJASTA	9
4 YLEISTÄ FAKTAA LILLEHAMMERISTA	11
5 TYÖHARJOITTELUPAIKAT AKTIVITETSSENTERET JA MARIHÖNA.....	14
5.1 Aktivitetsenteret 2 hjerter.....	15
5.2 Marihöna	18
5.3 Kesätöissä kehitysvammaisten asumispalveluissa.....	22
6 ONNISTUNEEN HARJOITTELUN AAKKOSET	24
LÄHTEET	27
STUDENT ORIENTERING.....	28

1 ALUKSI

Halusin lähteä työharjoitteluun Norjan Lillehammeriin, koska olen asunut ja työskennellyt maassa aiemminkin. Opiskelussani olen perehtynyt erityisesti kehitysvamma-alaan, joten tuntui luonnolliselta tehdä myös viimeinen harjoitteluni kehitysvamma-alan paikkaan. Olen tehnyt aiempia harjoittelujani mm. kehitysvammaisten aikuiskoulutuksen parissa ja peruskoulussa. Olen myös työskennellyt kehitysvammaisten pienryhmäkodissa niin sijaisena kuin kesätyöissäkin. Tästä syystä tuntui luonnolliselta valita harjoittelupaikka kehitysvammaisten työnteekoon tutustuen.

Harjoitteluni Norjan Lillehammerissa oli jaettu kahteen viiden viikon jaksoon kahdessa eri työtoimintapaikassa kehitysvammaisille aikuisille. Harjoittelu jaettiin kahteen eri paikkaan, sillä eri työtoiminnan paikoissa oli harjoittelijoita eri aikaan ja päällekkäisyyksien välttämiseksi päätettiin harjoitteluni jakaa kahteen pisteeseen. Tämä sopi minulle erinomaisesti siitä syystä, että halusin nimenomaan ulkomaan harjoittelussani kartoittaa mahdollisimman laajasti erilaisia työtoiminnan paikkoja kehitysvammaisille. Kahdessa eri paikassa sain kaksi erilaista kokemusta ja laajemman kuvan toiminnasta Lillehammerissa.

Toinen harjoitteluni sijoittui työtoiminnan paikkaan nimeltä "Aktivitetssenteret 2 hjerter", joka on tarkoitettu fyysisesti hieman huonompikuntoisille työntekijöille. Toisen osan harjoittelustani tein paikassa nimeltä "Marihöna" eli suomeksi leppäkerttu.

Harjoitteluni pohjalta laadin tämän maaoppaan muille opiskelijoille, jotka harkitsevat harjoittelujakson suorittamista Norjan Lillehammerissa. Opas on tiivis tietopaketti kaikista oleellisista asioista, jotka opiskelijan on hyvä tietää tai ottaa huomioon lähtiessään harjoitteluun ulkomaille.

Opas sisältää tietoa harjoitteluun hakemisesta ja siitä, mitä eri kanavia voi käyttää harjoittelupaikkaa etsiessään. Opas sisältää myös tarvittavat tiedot siitä, mitä eri hakemuksia tulee täyttää ja minkälainen rahoitus harjoitteluun

on mahdollista anoa. Myös tarvittavat vakuutukset ja terveyteen liittyvät seikat sekä sairauden sattuessa -tilanteet on otettu oppaassa huomioon. Opas sisältää myös omakohtaisia kokemuksiani harjoittelusta ulkomailla ja siitä, miksi ylipäättään lähteä ulkomaille harjoitteluun, mitä hyötyä siitä on ja minkälaisia kokemuksia siitä itselleen kerää. Oppaan yksi osio käsittää yleistä faktaa ja tietoa Norjasta sekä Lillehammerista. Lisäksi kerron omakohtaisista kokemuksistani kahdesta eri harjoittelupaikasta Lillehammerissa. Lopuksi vielä kerron, minkälaisiin ongelmiin kannattaa yleisesti varautua ja mitkä ovat onnistuneen harjoittelun aakkoset. Oppaan liitteeksi liitän oman harjoittelu-tehtäväni, jonka tein toisessa harjoittelupaikassani Marihönassa. Laadin harjoittelupaikkaani perehdytyskansion, sillä sellainen heiltä vielä uupui. Perehdytyskansion laadin lähinnä niin, että nivoin kaiken olemassa olevan tiedon yhdeksi tiiviiksi paketiksi. Perehdytyskansio on jokseenkin yleispätevä ja sitä voi käyttää myös muut työ- ja päivätoiminnan paikat Lillehammerissa. Perehdytyskansio on kirjoitettu kokonaan norjaksi, ja toimii oppaan lukijalle hyvin vaikka kielitestinä.

2 HAKEMUKSET, VAKUUTUS JA TERVEYS

Tässä luvussa haluan tuoda esiin Laurean hakukäytänteitä sekä sitä, millä tavalla hakeminen harjoitteluun ulkomaille eroaa opiskeluvaihtoon hakemisesta. Kerron omakohtaisista kokemuksistani sekä annan vinkkejä siitä, miten harjoittelupaikkoja kannattaa lähteä etsimään. Kerron myös yleisistä vakuutus- ja terveyskäytännöistä ja siitä, mitä ennen matkalle lähtöä kannattaa ottaa huomioon.

2.1 Hakemukset ja hakeminen kansainväliseen harjoitteluun

Kun harkitsen lähtemistä Norjaan harjoitteluun, niin ensimmäisenä on varmasti mielessä se, mistä ja miten hakea paikkaa. Laurealla on Nordplus ohjelman kautta yhteistyötä Lillehammerin korkeakoulun HIL:in kanssa, mutta valmiita harjoittelupaikkoja tai yhteistyötä mahdollisten harjoittelupaikkojen kanssa ei ole (Räty 2009). Erilaisten vaihto-ohjelmien, kuten Erasmus tai Nordplus ohjelman kautta saattaa löytää harjoittelupaikan, mutta kun itse harkitsin vaihtoon lähtemistä, ei näistä foorumeista ollut minulle apua harjoittelupaikan hakemisessa. Apua kannattaa myös kysyä oman oppilaitoksen Kv-koordinaattorilta. Jos kuitenkin mitään valmista sopimusta tai paikkaa ei ole, niin harjoittelupaikan joutuu etsimään itse. Jouduin siis itse aluksi miettimään, mikä olisi paras mahdollinen tapa löytää sopiva harjoittelupaikka minulle. Aluksi etsin tietoa hakukone googlen kautta, mutta harvoin sosiaalialan paikat varsinaisesti mainostavat itseään, joten sitä kautta ongelma ei ratkennut. Sain ajatuksen lähteä etsimään harjoittelupaikkaa Lillehammerin kaupungin nettisivuilta, sillä ainakin Suomessa suurin osa kehitysvammaisille henkilöille tarjotuista palveluista on kaupunkien tai kuntien vastuulla, joten asia saattaa hyvin olla näin myös Norjassa. Koska olen asunut Lillehammerissa jo aikaisemmin, on kieli minulla jo hyvin hallussa, joten päätin tehdä vierailun Lillehammerin kaupungin omille nettisivuille. Tämä kannatti, sillä löysin osion, josta löytyivät kaikki kaupungin sosiaalipalvelut, aivan kuten suomalaistenkin kaupunkien nettisivuilla. Itse toivoin löytäväni harjoittelupaikan työtoiminnan alueelta, sillä sieltä minulla ei vielä ollut kokemusta. En kuiten-

kaan oikein tiennyt, mihin tai kenelle minun tulisi työharjoitteluhakemukseni lähettää.

Löysin kuitenkin nettisivuilta paikan nimeltä Servicetorget, joka välittää informaatiota, ohjausta ja he myös neuvovat oikean palvelun piiriin. Heille voisi lähettää sähköpostia ja he lähettävät sen eteenpäin oikealle henkilölle. Laitoin heille sähköpostia, jossa kerroin, kuka olen ja mitä asiani koski. Kerroin olevani korkeakouluopiskelija, joka toivoo löytävänsä työharjoittelupaikan Lillehammerista. Mainitsin, että haluaisin työskennellä kehitysvammaisten parissa ja mieluiten työtoiminnan alueella. Ei kestänyt viikkoakaan, kun sain vastauksen. Pyyntöni oli lähetetty Marihönan työtoiminnan esimiehelle, joka tarjosi minulle jaettua harjoittelua niin, että suorittaisin puolet harjoittelustani Aktivitetssenteret- nimisessä työtoiminnanpaikassa ja toisen puolen Marihönassa. Tämä sopi minulle hyvin, sillä näin minulla oli mahdollisuus saada laajempi käsitys siitä, minkälaisia työtoiminnan paikkoja Lillehammerissa oli tarjolla. Tämän jälkeen lähetin heille vielä "hakemuksen" tai infopakettin, jossa selvitin kuka olen ja mistä tulen ja millaista kokemusta minulla jo on alalta. Näin myös heidän oli helpompi ottaa minut vastaan.

Voin siis suositella rohkeasti ottamaan itse selville mahdollisuuksista ja ottamaan yhteyttä suoraan kuntaan tai kaupunkiin, tällöin asiat järjestyvät nopeasti ja he voivat auttaa sinua eteenpäin. Lillehammerin kaupungin sivuille pääset osoitteesta www.lillehammer.kommune.no. Kun olet kaupungin sivuilla, niin valitse yläpalkista servicetorget ja sieltä löydät heidän sähköpostiosoitteensa: servicetorget@lillehammer.kommune.no, johon voit lähettää hakemuksesi tai pyytää heitä välittämään sen eteenpäin. Pääsivun vasemman puoleisesta valikosta voit valita esimerkiksi "funksjonshemmet", jonka alta löydät niin työtoiminnan paikat kuin asumispalvelun paikat. Valitsemalla pääsivun vasemmasta valikosta "sosiale tjenester" löydät muita kaupungin tarjoamia sosiaalipalveluja ja myös linkit sivulle sosiaalipalvelulaista ja sosiaali- ja terveysministeriön sivuille.

Kun olet löytänyt itsellesi sopivan harjoittelupaikan, niin tämän jälkeen on hyvä ottaa yhteys jälleen Kv-koordinaattoriin ja selvittää hänen kanssaan kaikki käytännön asiat, joita lähtöön liittyy. Ensimmäisenä sinun tulee täyttää ha-

kemus, jolla haet kansainväliseen vaihtoon. Tämä on e-lomake, joka löytyy Laurea intrasta. Valitse päävalikosta opiskelu ja vasemmanpuoleisesta valikosta oppaat ja lomakkeet. Sieltä löydät "kansainväliset opiskelija- ja harjoitteluvaihdot Laureassa" -lomakkeen. Kun tämä hakemus on lähetetty ja käsitelty ja hyväksytty, alkavat asiat vasta rullata. Kv-koordinaattoriltasi saat kaikki muut tarvittavat lomakkeet täytettäväksesi riippuen siitä, millaiseen vaihtoon olet lähdössä.

Kun hakemuksesi kansainväliseen vaihtoon on hyväksytty, maksetaan sinulle tietynsuuruinen apuraha vaihtoasi varten. Tämä raha tulee suoraan tilillesi ennen harjoitteluun lähtöä. Tämän lisäksi saat Kelalta normaalia opintotukea ja korotettua opintolainaa. Voit myös anoa asumistukea harjoittelujaksosi ajalle.

Osallistuessasi kansainvälisen vaihdon valmennukseen, Kv-koordinaattorisi avaa sinulle myös optimaan työtilan, jonka nimi on "Go abroad". Tässä työtilassa pääset kirjoittamaan omaa päiväkirjaa tai blogia, jota voivat lukea myös muut kansainvälisessä vaihdossa olevat henkilöt. Tehtävänä on myös täyttää "my exchange experience form" -nimistä lomaketta, jossa kerrotaan englanniksi ennen vaihtoon lähtemistä muun muassa, millaista hyötyä oletat ulkomaan harjoittelusta saavasi, millaista tietoa sinun tulee ottaa selville kohdemaastasi ja niin edelleen. Tätä kaavaketta täytetään myös vaihdon aikana sekä sen jälkeen. Tästä kokonaisuudesta saat kolme opintopistettä. Uuden OP-Sin myötä kansainvälisen vaihdon valmennus laajenee 5 opintopisteen laajuiseksi kokonaisuudeksi. Se sisältää vaihdon markkinoinnin vaihdosta palautumisen jälkeen esimerkiksi Kansainvälisen viikon yhteydessä, joka järjestetään aina maaliskuun alussa.

2.2 Vakuutukset ja terveys

Harjoitteluun lähtiessä sinun tulee hankkia itsellesi matkavakuutus harjoittelusi ajalle. Koulun puolesta sinut vakuutetaan myös, mutta tämä vakuutus kattaa vain vahingot, jotka sattuvat harjoittelun aikana harjoittelupaikassa tai harjoittelun myötä tehtävillä opintokäynneillä jne.

Norjaan lähtiessä et tarvitse mitään erityisiä rokotteita, mutta voit silti käydä keskustelemassa kouluterveydenhoitajan kanssa, jos sinulla on muita sairauksia, jotka tulee ottaa huomioon harjoittelun aikana. Työssä käymätön opiskelija kuuluu sen maan sosiaalivakuutusjärjestelmään, jonka väestörekisterissä hän on kirjoilla. Norjan väestörekisteriin rekisteröitynyt opiskelija on siten Norjan sosiaalivakuutuksen jäsen ja voi asioida opiskelupaikkakuntansa työ- ja hyvinvointihallinnon toimistossa NAV:ssa, joka on sama kuin Suomessa KELA (Norjassa opiskelevien sosiaalivakuutus). Kelasta on myös mahdollista hakea eurooppalaista sairaanhoitokorttia. Vaikka Norja ei ole EU:n jäsen, se on kuitenkin ETA-valtio ja siten tämä kortti käy myös Norjassa. Se ei kuitenkaan korvaa Kela-korttia.

Vakituisesti jossain Pohjoismaassa asuvalla henkilöllä on oikeus tarvittaessa käyttää julkisia terveydenhuollonpalveluja oleskellessaan tilapäisesti toisessa Pohjoismaassa. Todistaaksesi, että kuulut toisen Pohjoismaan terveyspalveluidenpiiriin, on sinun hoitoon mennessäsi esitettävä passi, henkilöllisyystodistus tai kela-kortti. Tällöin saat Norjassa vastaavan hoidon ja maksat samat maksut kuin maan kansalainenkin. Sairaustapauksen sattuessa kannattaa kääntyä suoraan julkisen terveydenhuollon puoleen. Norjassa sairaalahoito on maksutonta ja muista hoidoista maksat saman omavastuuosuuden kuin norjalaiset (Suomi- seura 2000, 15.). Lääkärissä käynti tapahtuu samoin kuin Suomessa eli lääkärille varataan aika ja kiireellisissä tapauksissa mennään päivystykseen. Myös päivystykseen on hyvä soittaa etukäteen, jos mahdollista, sillä sisään pääsee jonottaen tai kiireellisyyden mukaan. Aivan Lillehammerin keskustassa sijaitsee iso sairaala, jossa sijaitsee myös päivystys. Muutoin lääkärin vastaanottoja sijaitsee ympäri kaupunkia.

Maahan saapuessasi sinun tulee tehdä ilmoitus norjalaiseen väestörekisteriin. Tällöin on sinun mentävä NAV:n toimistoon ja täytettävä asiaan kuuluva lomake. Neuvoa voit kysyä virkailijoilta ja sinulla tulee olla mukana passi. Tämän jälkeen saat noin kahden viikon kuluessa niin sanotun D-tunnuksen, jonka saa tilapäisesti maassa asuvat henkilöt. Tämän tunnuksen avulla voit hoitaa käytännön asioita, esimerkiksi avata pankkitilin. Pohjoismaiset kansalaiset eivät tarvitse Norjassa työ- ja oleskelulupaa (Suomi seura 2000, 5.).

Muista tehdä ilmoitus maastamuutostasi myös suomalaisille viranomaisille Kelaan ja asiaankuuluva muuttoilmoitus maistraattiin.

3 YLEISTÄ FAKTAA NORJASTA

Norja on perustuslaillinen monarkia, jossa toimii vahva demokratia. Valtion päämiehenä toimii hänen majesteettinsa kuningas Harald V. Norjan hallituksen päämiehenä taas toimii pääministeri Jens Stoltenberg. Norjassa on noin 4,6 miljoonaa asukasta ja sen pääkaupunki on Oslo. (Tietoa Norjasta.)

Kuva 1 Itsenäisyyspäivän juhlintaa

Norjan luonto on lumoavan kaunista ja myös hyvin vaihtelevaa. Myös Norjassa niin kuin Suomessa on maan kokoon nähden asukkaita vähän ja näin ollen myös asumatonta seutua on paljon. Hieman yli 20 prosenttia Norjasta on metsän peitossa. Norjasta löytyy niin vuonoja, vuoria, erämaata, vehreyttä, vesistöjä kuin mahtavia vesiputouksia. Maa koostuu suurista ylänköalueista ja rantaviivasta, jota puhkovat syvät vuonot ja lukemattomat saaret. Suurin ylänköalue, Hardangervidda, nousee Norjan eteläosassa 1 000 metriä merenpinnan yläpuolelle. Jyrkät rinteet tekevät nykyaikaisilla välineillä harjoitettavasta maanviljelystä lähes mahdotonta ja parhaimmillaankin erittäin vaikeaa. Vain noin kolme prosenttia maasta on viljelykelpoista. (Tietoa Norjasta.)

Asuminen Norjassa on Suomeen verrattuna kalliimpaa, mutta myös kohtuuhintaisia vuokra- asuntoja on mahdollista löytää. Norjassa on tyypillistä, että asutaan alivuokralaisena jonkun toisen omistamassa asunnossa tai niin sanotussa kellariasunnossa. Monet norjalaisista taloista on rakennettu niin, että joko kellariin tai autotalliin rakennetaan ylimääräinen asunto vessoineen ja keittiöineen. Monesti vuokralla on myös pieniä, kalustettuja yhden huoneen asuntoja, joissa mahdollisesti joutuu jakamaan niin vessan kuin keittiönkin. Nämä asunnot ovat hyvin kohtuuhintaisia. Parhaiten vuokrattavia asuntoja

löytää netistä esimerkiksi sivulta www.finn.no, mutta asuntoja ilmoitetaan myös lehdissä. Asuntomarkkinoilla on myös tyypillistä, etteivät keittiökoneet kuulu asunnon varusteluun. (Maatiedosto Norja, hyvä tietää.)

Auton tuominen mukanaan Suomesta saattaa tulla hyvinkin kalliiksi verotuksesta johtuen. Tämä koskee kuitenkin vain autoja, jotka tuodaan mukana pysyvästi tai pidempikestoiselle ajalle. Kuitenkin, jos oleskelu on lyhytkestoista, voi auton tuoda mukanaan joutumatta maksamaan tästä ylimääristä. Liikennekäyttäytymisessä kannattaa myös ottaa huomioon, että jo pienistäkin ylinopeuksista voidaan sakottaa ja yleensä poliisi myös vaati tästä maksun heti tai pakkikortin numeron, ennen kuin matka voi jatkua. Myös sallittu promillemäärä on alhainen, 0,2. Kevytliikenne otetaan Norjassa huomioon huomattavasti Suomea paremmin ja kannattaa aina muistaa pysähtyä ennen suojatietä, jos näkee jalankulkijan, jotta haavereilta vältytään. Norjassa on myös useita maksullisia tietulleja varsinkin Oslon seudulla. (Maatiedosto Norja, hyvä tietää.)

Norjassa myydään pitkälti samoja tuotteita kuin Suomessakin, mutta hinnat ovat pääsääntöisesti korkeammat. Ruokakaupoista löytyy kaikki tarpeellinen, mutta valikoima on yleensä tavallisissa kaupoissa paljon Suomen valikoimaa suppeampi. Joitain erityistuotteita saattaa joutua etsimään suuremmista liikkeistä ja tällöin myös hinnat ovat yleensä korkeammat. Tämä saattaa alkuun olla pieni shokki Suomesta tulevalle, joka on tottunut laajaan valikoimaan ja tuotteiden kohtuulliseen hintaan. Viime vuosina tosin valikoimat ovat hieman laajentuneet ja parantuneet. Ruokakaupat menevät yleensä arkisin kiinni vasta 22-23 aikaan, mutta vaate- ja muut kaupat sulkevat tavallisesti jo viideltä. Myös virastot menevät kiinni viimeistään klo 16 mennessä. Poikkeuksena saattavat olla ostoskeskukset, joissa kaikki kaupat voivat olla auki ilta-kahdeksaan. Viikonloppuisin ruokakaupat sulkevat kuuteen mennessä ja muut kaupat neljään mennessä. Torstaisin kauppoja pidetään yleisesti auki seitsemään saakka. Mietoja alkoholijuomia myydään arkisin kello kahdeksaan asti ja lauantaisin kuuteen asti. Paikallinen Alko eli Vinmonopolet sulkee arkisin kello 17-18 ja lauantaisin kello 15. (Maatiedosto Norja, hyvä tietää.)

Norjassa toimivat yhtä laadukkaat ja hyvät pankki- ja postipalvelut kuin Suomessakin. Myös Norjassa käytetään paljon verkkopankkia asioiden hoitamisessa. Tili on helppo avata mihin tahansa pankkiin, suomalaisille tuttu Nordea toimii myös Norjassa. Pankkikorttia ei yleensä saa, ellei maassa vietä pidempää aikaa yhtäjaksoisesti; tällöin rahaa joutuu hakemaan pankista tiskiltä. Norjassa toimivat kaikki suurimmat luottokortit. Kannattaa muistaa, että kaikissa ruokakaupoissa ei hyväksytä luottokortteja, joten asiaa kannattaa tiedustella etukäteen. Pankkiautomaatteja käytetään yleisesti ja niissä voi valita myös kielen. (Maatiedosto Norja, hyvä tietää.)

4 YLEISTÄ FAKTAA LILLEHAMMERISTA

Kuva 2 Lillehammer

Lillehammer on pieni kaupunki Itä-Norjassa, noin 180 km:n päässä pääkaupungista Oslosta ja se kuuluu Opplandin maakuntaan. Lillehammerissa on asukkaita n. 25 000 (Facts about Lillehammer.) Vaikka Lillehammer on pieni kaupunki, on siellä kuitenkin kaikki oleelli-

nen. Tähän saattaa vaikuttaa myös se, että Lillehammer on suosittu turistikohde niin kesäisin kuin talvisinkin. Varsinainen turistipaikka kaupungista tuli sen järjestämien talviolympialaisten jälkeen vuonna 1994. Turisteja kaupungissa käy vuosittain n. 800 000 (Facts about Lillehammer.) Talvisin on suosittua tulla hiihtämään tai laskettelemaan. N. 20 minuutin päässä Lillehammerista on loistava laskettelukeskus Hafjel, johon on bussikuljetuksia useita kertoja päivässä. Kesäisin paikan valtaavat bussituristit, jotka matkallaan pysähtyvät kaupunkiin yleensä päiväksi. Lillehammer onkin kaunis kaupunki myös kesäisin ja sen pitkän pääkadun varrella sijaitsee monia kaupp-

ja, kahviloita ja ravintoloita. Lähes kaikki talot pääkadunvarrella ovat 1800-luvun vanhoja puutaloja, joka tekee kadusta varsin idyllisen ja kauniin.

Lillehammer sijaitsee kahden vuonon reunalla, jonka välissä kimaltelee Norjan suurin järvi Mjøsa. Myös kaupungin keskustan läpi virtaa kaunis jokipuro nimeltä Mesnaelva, joka saattaa keväisin kuohua komeastikin lumien suluttua. Lillehammeria siis leimaavat vahvasti vesi ja vuonot. Talvet ovat yleensä kylmiä ja aurinkoisia. Lunta saattaa tulla runsaastikin ja se myös pysyy läpi talven. Talvesta tekee myös miellyttävän se, että silloin harvoin tuulee eikä kovallakaan pakkasella ilma tunnu niin kylmältä; poikkeuksellisia talviakin toki on. Kesät ovat kohtuullisen lämpimiä ja vehreitä. Kesäisin yleensä sataa jonkin verran ja lämpötila vaihtelee n.15 ja 25 asteen välillä. Lillehammer on vihreä ja rehevä kaupunki kesäisin ja asukkaiden puutarhat loistavat kauniilla istutuksillaan. Monet norjalaiset ovatkin oikeita viherpeukaloita ja puutarhoja on mukava kesäisin ihailla.

Ostoksia Lillehammerissa voi tehdä niin sen pitkällä pääkadulla, Storgatanilla kuin pienessä ostoskeskuksessa Strandtorgetilläkin. Lillehammerista löytyvät kaikki kansainväliset vaatekaupat H&M:sta Vero Modaan ja Lindexiin. Pääkadulla sijaitsee myös pieniä ja hieman kalliimpia vaatekauppoja, joten valikoimaa riittää. Lillehammerissa, niin kuin muuallakin Norjassa, ihmiset kiinnittävät huomiota pukeutumiseensa jonkin verran enemmän kuin Suomessa ja vanhemmillakin ihmisillä on usein merkkivaatteita ja he näyttävät hyvin huolitelluilta. Myös erilaisia urheiluliikkeitä on kaupungissa useampia ja niistä löytää varmasti tarvittavat vaatteet ja välineet niin kalastukseen, hiihtoon kuin vaellukseen ja aerobickiinkin. Ostoskeskus Strandtorget sijaitsee Mjösan rannalla noin kilometrin päässä kaupungista ja sieltä löytyy myös runsas valikoima liikkeitä sekä suosittu kuntosali Elixia ja ”roskaruuan” ystäville McDonald`s. Kaupungin keskustassa sijaitsevat pankit, posti ja virastot (esim. verovirasto), kaupungintalo sijaitsee pääkadunvarrella.

Lillehammerissa ihmiset ovat aktiivisia ja liikunnallisia, myös harrastusvalikoimaa löytyy runsaasti. Kaupungissa on myös elokuvateatteri ja kirjasto. Lillehammerissa on myös suuri ulkoilmamuseo nimeltään Maihaugen, jossa on mukava kesäisin kävellä ja katsella vanhaa arkkitehtuuria. Maihaugeniin on

kerätty vanhoja maataloja ja rakennuksia ja siellä on myös kaunis vanha pui-
nen kirkko, jossa on mahdollista myös avioitua. Maihaugenissa on myös si-
sämuseo, joka on auki ympäri vuoden. Siellä on myös iso konserttisali, jossa
pidetään esityksiä ja musikaaleja. Maihaugenin ulkoilmamuseossa voi kesäi-
sin seurata, kuinka käsitöitä entisaikaan tehtiin ja on myös mahdollista osal-
listua opastetuille kierroksille. (Maihaugen.) Musiikki onkin toinen norjalais-
ten suosima harrastus ja monet koululaiset ovat mukana erilaisissa orkeste-
reissa. Nämä orkesterit esiintyvät yleisesti aina 17.5, jolloin on Norjan kansal-
lispäivä ja tällöin orkesterit jalkautuvat kaduille ja kulkevat letkana soittaen
kadunvarrella hurraavalle yleisölle. Orkesterit soittavat myös erilaisissa ul-
koilmatapahtumissa kaupungissa useasti viikonloppuisin.

Vähän Lillehammerin ulkopuolella sijaitsee suosittu perheiden elämyspuisto
Hunderfossen, jossa viihtyvät niin lapset kuin vanhemmatkin. Puistosta löyty-
vät muun muassa pieneläinfarmi, vesipuisto, teatteriesityksiä, go-kart -ajelua,
4-d esityksiä ja paljon muuta. Talvella Hunderfossenissa kannattaa vierailla
jäähotellissa, jossa on jääbaari, eri tyyleillä sisustettuja huoneita sekä jää-
kirkko, jossa voi myös avioitua. (Familie lillehammer, 7.) Muuta tekemistä tu-
risteille Lillehammerissa tarjoaa muun muassa Norjan automuseo, johon on
vapaa pääsy. Siellä on Norjan autoilun historiaa ja suuri kokoelma erilaisia
autoja ja liikennevälineitä sekä työvälineitä aikojen saatosta. (Norsk veg-
museum.) Lilleputthammer sijaitsee n. 20 minuuttia Lillehammerista pohjoi-
seen, aivan Hafjellin laskettelumäkien kupeessa. Se on miniatyyrikokoon ra-
kennettu täydellinen versio Lillehammerin keskustasta. Sen yhteydessä on
myös lapsille karuselleja, tivolilaitteita ja aivan vieressä sijaitsee yksi Norjan
suurimmista sisäleikkipaikoista lapsille "Lekeland hafjell". Suositeltava käyn-
tikohde on myös Olympiamuseo ja mäkihyppymäet. Olympiamuseo on jaettu
kolmeen osaan ja historiikki alkaa jo vuodesta 776 ekr. (Norges olympiske mu-
seum.) Olympia-museo sijaitsee olympialaisissa käytetyssä Håkons Hallissa,
jossa myös nykyään urheillaan aktiivisesti sisäurheilulajeja. Håkons Hallin
vieressä sijaitsee jääkiekkohalli luistelun ja jääkiekon ystäville. Uimala sijait-
see n. 15 minuutin ajomatkan päässä Lillehammerista ja on nimeltään Jorek-
stad. Uimalassa on altaat niin aikuisille kuin lapsillekin, ja kesäisin touko-
kuusta elokuuhun on myös ulkouimala auki. (Familie lillehammer, 5.) Taso
varsinkaan pukuhuoneissa ei ole kovin laadukas moniin suomalaisiin uima-

halleihin verrattuna ja koska uimahalli on yksityisomistuksessa, on hinta myös kohtuullisen korkea.

Lillehammerissa on ammatti- ja ammattikorkeakoulu, joten myös nuorisoa on kaupungissa paljon. Erilaisia baareja on muutamia ja Lillehammerissa toimii myös yksi Norjan suurimmista yökerhoista nimeltään Brenneriet. Sisäänpääsy yökerhoon on korkea ja sinne saattaa myös joutua jonottamaan kauankin. Monilla tosin on hankittuna VIP-kortti, jolloin pääsee jonon ohitse. Ikäraja Brennerietiin on 20 vuotta, sillä Norjassa ei alle 20-vuotias saa lain mukaan ostaa väkeviä alkoholijuomia. Toista samanlaista yökerhoa ei kaupungissa ole, mutta aivan Brennerietin vieressä sijaitsee kahvila/baari nimeltään Nikkers ja se toimii päivisin suosittuna lounaskahvilana ja viikonloppuillain siellä on alakerrassa elävää musiikkia yleensä trubaduurin voimin ja yläkerrassa toimii pieni disco. Muutoin kahviloita ja ruokaravintoloita on Lillehammerissa sen kokoon verrattuna runsaasti. Vain pääkadunvarrella on ainakin kymmenisen kahvilaa ja hyviä ravintoloita ja pizzerioita löytyy useampia. Viikonloppuisin paikalliset valtaavat kaupungin pääkadun ja vilskettä riittää. Tuttuja tavataan ostoksien lomassa kahviloissa ja myös elävää musiikkia voi kuunnella kaduilla viikonloppuisin. Yhteisöllisyys ja yhdessäolo leimaavat vahvasti tätä sievää pientä kaupunkia ja sen idyllisyys hurmaa monet ihmiset.

5 TYÖHARJOITTELUPAIKAT AKTIVITETSSENTERET JA MARIHÖNA

Kuva 3 Marihönan kangaspuut

Norjassa mikään laki ei velvoita järjestämään työtoimintaa työkeskuksissa kehitysvammaisille aikuisille. Lillehammerissa asiat ovat kuitenkin hyvin siinä mielessä, että täällä lähes 100 prosenttisesti kaikille pystytään järjestämään työtoimintaa. Kunnan tarjoamia työtoiminnan paikkoja

Lillehammerissa on neljä ja jokaisessa paikassa on omat työtehtävänsä. Työntekijää kutsutaan Norjassa nimellä brukere eli käyttäjä, mitä nimitystä käytän myös myöhemmin oppaassa. Käyttäjän kunnosta riippuu, mihin paikkaan hänet sijoitetaan. Jokaisessa työtoiminnan paikassa tavoite on tarjota mielekästä työtoimintaa. Toiminnan tulee myös olla kehittävää ja itsetuntoa kohottavaa. Toisille käyttäjille työtoiminta on pysyvä työskentelymuoto, kun taas toisille se saattaa olla ponnahduslauta kohti tavallista työelämää eli toisin sanoen työharjoittelunomaista. Palvelua tarjotaan lähinnä aikuisille kehitysvammaisille, jotka eivät voi ottaa osaa tavalliseen työelämäänsä. Käyttäjät saavat työstään niin kutsuttua bonusta aina 6,5 kruunusta 10 kruunuun.

5.1 Aktivitetsenteret 2 hjerter

Aktivitetssenteret tarjoaa työtoimintaa kehitysvammaisille aikuisille. Paikka sopii varsinkin fyysisesti heikompikuntoisille ja henkilöille, jotka käyttävät pyörätuolia. Tilat ovat laajat eikä rappusia ole lainkaan. Myös WC:t sopivat pyörätuolissa istuville.

Aktivitetssenteret on laatinut oman toimintansa tavoitteet käyttäjille, näitä ovat muun muassa tarkoituksenmukaisen arjen tarjoaminen, fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitäminen, sosiaalisen ja yhteisöllisen tekemisen tarjoaminen sekä mahdollisuus oppia uutta. Lisäksi jokaiselle käyttäjälle on laadittu omat tavoitteensa työhönsä.

Kuva 4 Essut myynnissä

Työtehtäviä Aktivitetssenterissä olivat muun muassa kynttilöiden valaminen, huovuttaminen, postimerkkien leikkaaminen kirjekuorista, sanomalehtipaperin repiminen, saippuan tekeminen, yksinkertaiset puutyöt, paperipussien painaminen (pussit menevät leipomoon ja niihin painetaan leipomon logo),

lahjakorttien tekeminen (kortit menevät myyntiin paikallisissa liikkeissä), muistilehtiöiden tekeminen sekä kanttiinin pitäminen. Tämän lisäksi myyntiin tehtiin myös kauppakasseja ja pannulappuja. Jokainen käyttäjä teki sitä, mitä osasi, auttoi siinä missä pystyi. Mikään työtehtävä ei ollut turha, vaan kaikilla tehtävillä oli tarkoituksensa ja hyödynnettävyytensä. Itse esimerkiksi ihmettelin, kun yksi käyttäjä istui päivästä toiseen silppuamassa sanomalehtipaperia. Nopeasti kuitenkin selvisi, että paperi lähetetään toiseen työkeskukseen, jossa siitä tehdään paperimassaa, josta valmistetaan esimerkiksi pieniä muistivihkosia myyntiin.

Tulostavoitteen vuoksi työtehtäviä ohjasi suureksi osaksi se, mikä sillä hetkellä oli milläkin tuotteella menekki. Minun harjoitteluni aikana pääpaino oli huovuttamisessa. Huovutimme lähinnä istuinalusia ja pieniä sydämiä ja kukkia. Sydämet liimattiin lahjakortteihin ja sekä kukista että sydämistä tehtiin myös rintakoruja. Nämä tuotteet olivat sillä hetkellä niitä, joilla oli menekkiä. Työkeskuksessa on huovutettu yhtä ja toista, mutta suuritöisiä ja vähäisen menekin omaavia tuotteita ei kannata valmistaa. Ostoskassien ja pannulappujen teossa käyttäjät saivat olla mukana käyttämässä ompelukonetta. Työntekijä ohjaa kangasta, kun käyttäjä painaa poljinta tai oikeammin pitää poljinta kädessään ja painaa poljinta kädellään, sillä monet istuvat pyörätuolissa eivätkä näin ollen voi käyttää jalkojaan.

Useimmat käyttäjistä eivät käy työtoiminnassa joka päivä, vaan heillä saattaa olla koulua, kuntoutusta tai kotipäivä. Vain kaksi kymmenestä käyttäjästä käy työtoiminnassa joka päivä. Jokainen päivä kuuluu saman rytmin mukaisesti. Kaikki käyttäjät tulevat töihin hieman eri aikoihin. Aikaisimmat tulevat puoli yhdeksän aikaan ja myöhäisimmät saattavat tulla vasta yhdeltätoista. Kymmeneltä pidetään kahvitauko, jonka jälkeen kokoonnutaan kaikki yhdessä suuren pöydän ääreen ja luetaan päivän lehti yhdessä. Lehden lukuun kuuluu paljon keskustelua lehden aiheista ja myös kysymyksiä, joiden avulla selvitetään, kuinka paljon kukin tietää eri asioista ja voidaan myös selittää, mitä mikäkin tarkoittaa. Esimerkiksi useimmat eivät tiedä, mitä huumeet tai päihteet tarkoittavat. Monesti selvitetään myös, mitä yksittäiset sanat tarkoittavat. Tämä oli myös minulle hyvää norjan kielen harjoittelua. Pidin myös yhden kerran itse lehdenlukutuokion. Lehden luvun jälkeen kello yhdeltätoista

oli ruokatauko, joka kesti vajaan tunnin. Tämän jälkeen jatkettiin työskentelyä kello yhteen saakka, jolloin pidettiin jälleen kahvitauko. Iltapäivällä puoli kolmelta käyttäjät lähtivät taksikyydeillä kotiin.

Usein päiviin kuului myös musiikin kuuntelua, arvoituksia, pelejä ja laulua. Kaksi asiaa jotka huomasin myönteisellä tavalla olivat ne, että huumori oli tekemisessä koko ajan läsnä ja kaikki myös vitsailivat sekä nauroivat paljon. Harvoin oli kovin vakavia hetkiä. Toinen asia, jonka huomasin ja joka minulle oli täysin uutta ja ennen kokematon oli se, että käyttäjiin luotiin paljon enemmän fyysisiä kontakteja kuin mihin olen Suomessa tottunut. Spontaanit halaukset, silytykset ja kädestä pitäminen olivat aivan normaaleja asioita työkeskuksen arjessa. Tuntui todella mukavalta seurata näin lämmintä ja välitöntä suhtautumista käyttäjiin. Suomessa olen itse tottunut siihen, että fyysistä kontaktia vältellään. Jokainen ihminen kuitenkin kaipaa läheisyyttä ja fyysisyyttä ja varsinkin kehitysvammaisilla fyysisten suhteiden luominen saattaa olla vaikeaa ja näin ollen kaikki fyysinen kontakti saattaa jäädä kampaajalla tai hierojalla käyntiin. Usein meillä onkin tarkasti rajatut reviirimme ja sen laajuus vaihtelee tilanteen mukaan. Läheiset päästämme usein hyvinkin lähelle, mutta tuntemattomat pidetään yleensä loitommalla. Intimiteettisuoja varjelee meitä toisten katseilta sekä seksuaalisuuttamme ulkopuolisilta. Kuitenkin, jos henkilöllä on sen asteinen vamma, ettei hän selviydy esimerkiksi vessassa käymisestä tai suihkutuksista itsenäisesti, on hänen intimiteettisuojojansa uhattuna. Avustajan onkin hyvä ottaa myös tämä huomioon ja kunnioittaa toisen yksityisyyttä olemalla rento ja luonteva edellä mainittuihin tilanteisiin jouduttuaan. Kun avustaja tuntee paremmin työnsä ja se tulee tutuksi, menee tietty arkuuskin ohi ja hän huomaa, että häntä aluksi huolestuttaneet asiat ovat vain osa arkista avustamista. Tällöin avustajan on mahdollisuus luoda molemminpuolisesti luottava suhde olla lähellä toista ihmistä. Tämä myös lisää huomattavasti avustajan ammattitaitoa sekä avustettavan hyvinvointia. (Gustafsson 1999, 9,14.)

Työtehtävät Aktivitetssenterissä olivat suhteellisen yksinkertaisia ja kaikki tuntuivat kutakuinkin tietävän työtehtävänsä eikä ketään käyttäjistä tarvinnut liiemmin ohjata. He olivat tehneet samoja työtehtäviä jo vuosia. Itse jouduin kyselemään suhteellisen paljon itselleni tehtäviä, sillä kukaan ei varsi-

naisesti tarjonnut niitä minulle. Aluksi orientoituminen työhön oli hieman vaikeaa, mutta onneksi tunne helpotti melko nopeasti. Alun tiettyyn jäykkyyteen saattoi vaikuttaa myös se, että en vielä puhunut norjaa niin hyvin tai en ollut tottunut siihen ja jouduin keskittymään paljon, jotta ymmärsin, mitä minulle puhuttiin tai mitä ympärillä keskusteltiin. Onneksi tästäkään ei kuitenkaan tullut mitään ongelmaa ja jo muutaman päivän päästä olin paljon rennompi enkä juuri miettinyt kielitaitoani. Tosin toiset päivät olivat parempia kuin toiset; välillä tuntui, etten ymmärrä mitään ja taas toisinaan ei tuntunut olevan mitään ongelmia. Totuin käyttämään pelkkää norjaa enkä käyttänyt koko harjoittelun aikana sanaakaan englantia.

Yleensä päivien päätteeksi, kun käyttäjät olivat lähteneet kotiin, jäimme yhdessä istumaan ja juttelemaan päivällä sattuneista asioista ja myös muista asioista, jotka vaativat yhteistä keskustelua. En valitettavasti saanut tästä harjoittelupaikasta juurikaan teoreettista materiaalia, mitä olisin kaivannut. Yleensä harjoittelupaikoissa annetaan aluksi vähintään perehdytyskansio luettavaksi. Täällä sellaista ei ollut enkä päässyt juuri tutustumaan muuhunkaan käyttäjiin liittyvään materiaaliin. Olisin toivonut näkeväni esimerkiksi, mitkä ovat tämän työkeskuksen arvot ja eettiset säännökset sekä tavoitteet käyttäjiä ajatellen. Onneksi kuitenkin pidimme lähes joka viikko ohjauskeskustelun harjoitteluni ohjaajan Sirin kanssa, joka työskentelee Marihönan esimiehenä ja häneltä sain runsaasti käyttäjiin ja työkeskusten tavoitteisiin liittyvää materiaalia. Tuntui myös hyvältä, että sain ohjausta lähes joka viikko ja pääsin juttelemaan mieltäni askarruttaneista asioista.

5.2 Marihöna

Marihöna on yksi Lillehammer Kommunen tarjoamista työtoiminnanpaikoista, joka tarjoaa työtehtäviä muun muassa tekstiilien parissa, kauppatyöskentelyä ja pesulatoimintaa. Marihönassa työnteon tavoitteiksi on asetettu muun muassa se, että työntekijöiden tai käyttäjien itsenäistyminen paranee niin, että he suoriutuvat heille annetuista työtehtävistä itsenäisesti. Työtehtävät jaetaan käyttäjille heidän kuntonsa ja taitonsa mukaan. Työtehtävän tulee olla sellainen, että käyttäjä voi käyttää parhaansa mukaan resurssejaan ja osaamistaan ja tavoitteena on myös, että käyttäjä kehittyy työtehtävissään. Käyttäjän tulisi

tuntee olevansa osa sosiaalista ympäristöä ja tulleen nähdyksi ja kuulluksi. Tavoitteena on myös, että käyttäjät kehittyvät vastuunottamisessa ja yhteistyössä.

Kuva 5 Marihönan kauppa

Marihönassa pyritään siihen, että kaikki käyttäjät pääsisivät työskentelemään kaikissa työtehtävissä, kuten pesulassa, kaupassa, asiakkaiden vastaanottamisessa sekä tekstiilipajan työtehtävissä, kuten silityksessä, huovuttamisessa ja yksinkertaisissa ompelutöissä. Myös käyttäjät saavat itse päättää työtehtävistään ja mahdollisuuksien mukaan pyritään siihen, että kaikilla on vaihtelevia työtehtäviä ja he saavat tehdä sitä, mistä pitävät. Niille käyttäjille, jotka sitä itse toivovat, tehdään henkilökohtainen suunnitelma tavoitteineen. Tämän suunnitelman tekoon osallistuu myös vastuuryhmä, johon kuuluvat mm.

asumisvastaava, työpaikan vastaava, sosiaalityöntekijä tai vastaavaa ja mahdollisesti myös käyttäjän vanhemmat.

Kuva 6 Pannulappujen tekoa

Työtoiminnan tulisi siis olla kehittävää ja miellyttävää käyttäjille. Yhteistyötä tehdään paljon kunnan eri viranomaisten, asumisesta vastaavien ihmisten sekä myös muiden työkeskusten kanssa. Myös Marihönassa pidettävä jokaviikkoinen henkilöstökokous varmistaa sen, että kaikki saavat informaation siitä, mitä talossa tapahtuu, mitä

päätetään ja mistä asioista tulee keskustella. Myös käyttäjät pääsevät vaikuttamaan asioihinsa heille järjestetyissä kokouksissa. Mielestäni tällainen avoi-

muus ja demokraattisuus ovat arvokkaita eettisiä lähtökohtia järjestettäessä työtoimintaa kehitysvammaisille. Eettisten arvojen pohdiskelu on Marihönassa tarpeellista aika ajoin, koska Marihöna on myös tulosvastuullinen yksikkö ja varsinkin sesonkien aikaan työ voi olla hyvinkin kiireistä. Tällöin ei välttämättä jää riittävästi aikaa käyttäjien kuuntelemiseen, hauskanpitoon ja ohjaamiseen. Työnteon ja käyttäjien ohjaamisen yhteensovittaminen vaatii silloin erityistä huomiota.

Harjoitteluni Marihönassa alkoi hyvin, sillä olin jo käynyt paikassa useampan otteeseen juttelemassa harjoitteluohjaajani kanssa ja sitä myötä olin myös tutustunut hieman paikkaan, siellä toimijoihin ja henkilökuntaan. En saanut mitään varsinaista perehdytystä, mutta ohjaajani Siri teki minulle viikko-ohjelman, jossa jokaiselle päivälle oli hieman erilaisia tehtäviä ja erilaisiin asioihin tutustumista. Tämä tuntui hyvältä, sillä näin päivissäni oli enemmän struktuuria.

Marihönassa kaikilla ohjaajilla on tietyt vastuualueet työtehtävistä, mutta suurin osa ohjaajista kuitenkin tekee kaikkia töitä. Marihönassa käyttäjät ovat hieman parempikuntoisia kuin Aktivitetssenterissä ja myös työtehtäviä on useampia. Monet käyttäjistä osaavat käyttää ompelukonetta ja tehdä ainakin yksinkertaisia ompelutöitä.

Kuva 7 Matonkuteiden ompelua

Suurin osa käyttäjistä on kielellisesti lahjakkaita ja puhetta riittääkin yleensä paljon. Töitä tehdään ahkerasti ja päivässä on yleensä vain kaksi taukoa. Käyttäjät olivat kaikki työtehtävissään varsin itsenäisiä eivätkä yleensä kaivannet paljon apua. Mielestäni harjoittelussani oli haus-

kaa ja yleishyödyllistä, että opin esimerkiksi ompelemaan ompelukoneella.

Pääsin heti alussa jo tutustumaan käyttäjien omiin kansioihin, joihin oli kerätty tietoa heistä. Osalle käyttäjistä oli myös tehty henkilökohtainen suunnitelma, joka sisälsi tavoitteet, osatavoitteet ja henkilön vahvuudet ja parannettavissa olevat alueet. Oli hyvä, että sain heti alkuun tutustua tämän kaltaiseen materiaaliin ja pääsin näin vähän paremmin perille siitä, minkälaisia ja millä tasolla toimivia ihmisiä paikassa työskenteli.

Minulla oli mahdollisuus harjoitteluni aikana tutustua moniin eri paikkoihin ja istuin myös monenlaisissa kokouksissa. Monilla käyttäjistä oli aikuiskoulutusta ja pääsin mukaan useammalle tunnille seuraamaan opetusta. Useimmat käyttäjistä olivat myös mukana paikallisessa orkesterissa ja kävin myös seuraamassa näitä harjoituksia. Musiikki on hieno tapa tutustua ihmisiin ja tämän kaltainen harrastus tuo monelle käyttäjälle sosiaalista kanssakäymistä yhdistettynä musiikin hyvinvointia tuottavaan vaikutukseen.

Marihönassa pidetään henkilöstökokous joka keskiviikko, jolloin käydään läpi yhteisiä, keskustelua vaativia asioita. Tämä on myös hyvä tapa tuoda esille asioita, joista henkilökuntaa täytyy informoida tai puhua käyttäjien tilanteista. Myös jos joku on ollut kurssilla, niin hän voi henkilöstökokouksessa jakaa kurssilla saamansa tiedot muiden kanssa. Pääsin myös mukaan yhteen esimieskokoukseen, joka pyritään pitämään joka toinen viikko. Tällöin paikalla ovat esimiehet kaikista päivä- ja työkeskuksista Lillehammerista. Tämä taas on hyvä foorumi käydä läpi esimiehiä koskevia asioita ja tehdä keskinäistä yhteistyötä.

Sain tutustua myös toisiin työkeskuksiin Lillehammerissa. Yksi työkeskus on nimeltään Gjenbruker, jossa lajitellaan ja kunnostetaan käytettyjä huonekaluja, vaatteita ja muuta tavaraa. Heillä on oma iso kirpputori, jossa näitä tavaroita myydään. Toinen työkeskus on nimeltään Kløverbakken ja siellä työskentelevät huonokuntoisimmat käyttäjät. Monet siellä tarvitsevat henkilökohtaista avustusta. Kävin myös tutustumassa mielenterveyskuntoutujien klubitalon kaltaiseen paikkaan, jossa kuntoutujat voivat käydä tapaamassa toisiaan ja käyttää tietokonetta, pelata ja juoda kahvia. He myös järjestävät erilaisia kursseja kuntoutujille. Olin myös mukaan esimiehille järjestetyllä päiväretkellä, jossa tutustuttiin lähikunnan työkeskukseen sekä mielenterveyskuntoutu-

jien klubitalloon. Olen todella tyytyväinen, että pääsin tutustumaan näin laajasti moneen eri paikkaan ja sitä myöten sain kattavan kuvan erilaisista kehitysvammaisille järjestetyistä toiminnoista ja harrastuksista, sillä se oli yksi tavoitteeni harjoittelulleni.

5.3 Kesätöissä kehitysvammaisten asumispalveluissa

Halusin jäädä työharjoitteluni jälkeen Norjaan vielä kesätöihin, sillä työharjoitteluni oli sopivasti keväällä enkä ollut hakenut kesätöitä Suomesta. Halusin myös saada lisää kokemusta sosiaalialan työstä Norjassa, joten päätin yrittää löytää Lillehammerista itselleni kesätyöpaikan harjoitteluni päätteeksi. En hakenut kesätyöpaikkaa etukäteen ennen harjoitteluani, sillä ajattelin, että harjoitteluni aikana tutustun alan työntekijöihin ja työmahdollisuuksiin Lillehammerissa ja tätä myöten kesätöiden hakeminen olisi helpompaa.

Tutustuinkin harjoittelun aikana työtovereihin, jotka tekivät töitä myös kehitysvammaisten asumispalveluissa. Heidän mukaansa asumispalveluissa oli aina henkilöstöpulaa ja he kannustivat hakemaan kesätöitä eri asumispalveluyksiköistä. Sain heiltä myös yhteystietoja eri toimipisteisiin. Koska olin tehnyt jo aikaisemmin Suomessa niin keikka- kuin kesätöitäkin asumispalveluissa, päätin hakea paikkaa eri asumisyksiköistä.

Sain kesätöitä Gartnerlökka-nimisestä asumispalveluysiköstä tehden aluksi harjoitteluvuoroja. Gartnerlökka, niin kuin muutkin asumispalveluysiköt Lillehammerissa, on rivitalotyyppinen asutokompleksi, jossa kaikilla asukkailla on omat asuntonsa. Yhdessä ”asunnossa” sijaitsee henkilökunnan toimisto sekä yhteiset tilat ruokailuun. Gartnerlökka eroaa muista Lillehammerin asumispalveluysiköistä siinä, että sillä on yhteiset tilat ruokailuun ja asukkailla on mahdollisuus käydä siellä syömässä päivällinen sekä aamupala viikonloppuisin. Yhteisissä tiloissa vietetään myös syntymäpäiviä sekä muita juhlia.

Gartnerlökassa asuu hyvin erikuntoisia asukkaita, mutta kaikilla heillä on oma asunto. Avustettavia asukkaita on 11. Henkilökunta työskentelee pää-

sääntöisesti kahdessa vuorossa, aamuvuorossa ja iltavuorossa. Yövuoro tehdään aina yksin, mutta vain osa henkilökunnasta tekee myös yövuoroja. Vuoron alussa henkilökunnalle jaetaan työtehtävät ja asukkaat, joita he avustavat vuoronsa aikana. Henkilökunta saa avustettavaksi vuoronsa aikana 1-3 asukasta, riippuen asukkaan kunnosta ja siitä, kuinka paljon apua hän tarvitsee. Huonompikuntoisia asukkaita avustaa vuoron aikana aina yksi työntekijä eikä tällä työntekijällä vuoronsa aikana ole muita asukkaita avustettavana. Myös muut talossa tehtävät työt jaetaan vuoron aikana, kuten esimerkiksi ruuanlaitto, siivoaminen ja asukkaiden rahojenjaot. Jokaisella asukkaalla on myös omahoitaja, joka huolehtii muun muassa asukkaan tiliseurannoista, lääkärikäynneistä ja lääkkeistä. Osa asukkaista tarvitsee avustusta vuorokauden ympäri ja toisten luona käydään avustamassa vain muutaman kerran viikossa, esimerkiksi siivouksessa. Jokaisella asukkaalla on myös henkilökohmainen kansio, jossa on lista jokaiselle päivälle sinä päivänä tehtävistä töistä. Tästä on suuri apu muun muassa uusille työntekijöille sekä keikkatyöntekijöille, sillä listan avulla on helppo tarkistaa, että kaikki työt tulevat tehdyksi.

Työ Gartnerlökassa oli hauskaa ja mielenkiintoista. Henkilökunta oli mukavaa ja myös hyvin avuliasta. Vaikka en puhukaan täydellistä norjaa, niin työstä selviytyi hyvin. Suuremmilta väärinkäsityksiltäkin välttyy, kun muistaa kysyä rohkeasti, jos joku asia jää vaivaamaan tai ei ole täysin ymmärtänyt. Työ sinänsä ei juuri eroa Suomessa tehtävästä työstä. Asukkaita autetaan sellaisissa arkipäivän asioissa, joissa he tarvitsevat apua - heidän kanssa käydään toimittamassa asioita ja kaupassa, lenkkeillään yhdessä ja käydään retkillä. Myös asuntolassa työskennellessä kiinnitin huomiota lämpimään ja humoristiseen kanssakäymiseen asukkaiden ja henkilökunnan välillä. Tämä tarttui helposti, sillä vaikka suomalaisena olen tottunut pitämään tiettyä etäisyyttä asiakkaisiin, huomasin nopeasti käyttäytyväni samoin kuin muut työntekijät. Asukkaiden kanssa tuli usein vitsailtua eikä halauksia ja muuta fyysistä kontaktia, kuten silityksiä ja kädestä pittoa, enää vierastanut lainkaan.

Tämän tyyppisessä asumispalveluratkaisussa mietitytti kuitenkin se, että kaikki asukkaat asuivat yksin omissa asunnoissaan ja monille yksinolo oli raskasta. He myös hakeutuivat usein yhteisiin tiloihin muiden seuraan. Puhuimme asiasta myös henkilökunnan kesken ja kerroin, miten asuminen on

yleensä Suomessa järjestetty pienryhmäkotityyppisesti. Keskustelimme asukkaiden syrjäytymisriskistä ja myös siitä, miten kustannukset tämän tyyppisessä ratkaisussa ovat todella korkeat. Näin laman aikaan asiasta oli myös paljon paikallislehdissä keskustelua. Norjassa on kuitenkin vahva trendi, jonka mukaan kaikilla kehitysvammaisilla tulee olla oma asunto ja pyrkimys normalisointiin on vahva. Omasta mielestäni kaikentyyppisiä asumisratkaisuja tarvitaan ottaen huomioon jokaisen henkilökohtaiset toiveet ja tarpeet.

6 ONNISTUNEEN HARJOITTELUN AAKKOSET

Ulkomaille harjoitteluun lähteminen vaatii lähtijältä aina hieman rohkeutta ja uteliaisuutta. Ennen harjoitteluun lähtöä kannattaa tehdä valmistelutyöt huolellisesti, jotta harjoittelu sujuisi mahdollisimman mutkattomasti. Tästä oppaasta löytyykin jo perustietoa harjoitteluun hakeutumisesta sekä maakohdasta tietoa. Tämän lisäksi on kuitenkin hyvä ottaa selville kohdemaasta kaikki mahdollinen itselle tärkeä tieto. Myös harjoittelupaikkaan kannattaa olla aktiivisesti yhteydessä ennen lähtöä. On hyvä selvittää, onko heillä mitään erityisiä vaatimuksia tai toiveita siitä, mitä harjoittelijalta vaaditaan harjoittelua ennen, sen aikana tai sen jälkeen ja minkälaisia työtehtäviä harjoittelijalle on ajateltu antaa. Kysy myös rohkeasti asioista, jotka askarruttavat omaa mieltäsi.

Vaikka Pohjoismaissa kulttuuri ja yleiset käytännöt asioiden hoitamisissa ovat pitkälti samantapaisia, niin vieraaseen maahan ja kulttuuriin sopeutuminen saattaa silti tulla yllätyksenä tai shokkina varsinkin silloin, jos ei ole paljoa matkustellut aikaisemmin. Kannattaa miettiä jo valmiiksi, minkälaiset asiat saattaa kokea vaikeina, miten itse käyttäytyy vaikeissa tilanteissa ja miten niistä parhaiten selviytyy. Kannattaa myös varata mukaan runsaasti ennakkoluulotonta mieltä, reippautta ja hyvää asennetta. Oma asenne ja käyttäytyminen ovat usein avainasemassa siinä, miten hyvin harjoittelu onnistuu. Jos matkaan lähtee valmiiksi varautuneena tai negatiivisin mielialoin, niin harjoittelusta tuskin tulee niin antoisa ja palkitseva kuin toivot. Kannattaa silti varautua siihen, että ongelmia voi aina matkan varrella sattua. Niistä selviämi-

nen riippuu kuitenkin ennen kaikkea omasta asenteestasi. Jos et ota kaikkia vastoinkäymisiä maailmanlopun enteinä, eivät ne todennäköisesti sellaisia olekaan. Hyvä on myös pitää mielessä, että vaikka vieraat asiat ja tavat saattavat tuntua oudoilta ja jännittäviltä, asioilla on aina tapana järjestyä, tavalla tai toisella.

Käytännön valmistelut, kuten erilaisten lomakkeiden täyttämiset, kelan lomakkeet ja muut paperityöt kannattaa hoitaa huolella ennen matkaan lähtöä, sillä niistä saattaa muutoin jälkikäteen koitua ongelmia. Jos olet hankkinut vuokra-asunnon kohdemaasta, ota tarkkaan selville, minkälaiset vuokraehdot ovat, ennakkovuokrat, asunnon varustelutaso ja niin edelleen. Näin välttyä ikäviltä yllätyksiltä maahan saapuessasi. Muista myös tehdä ositteenmuutosilmoitus sekä ilmoitus isännöitsijälle. Pankin kanssa on syytä hoitaa kuntoon erilaiset palvelusopimukset, esimerkiksi laskujen suoraveloitukset. Koska Norja kuuluu ETA-maihin, olet oikeutettu perussairaanhoidon paikallishinnoilla. Mieti kuitenkin, tarvitsetko mahdollisesti lisävaakutuksia. (Maastamuuttajan muistilista.) Passi on myös parasta ottaa mukaan, sillä vaikka virallisen henkilötodistuksen pitäisi yleensä riittää, ainakin paikallinen kansaneläkelaitos vaati nähtäväkseen passia tehdessäsi maahanmuuttoilmoituksen.

Lisätietoa Norjasta, Lillehammerista sekä kansainvälisestä harjoittelusta saat muun muassa seuraavista lähteistä:

→Suomi-seura. www.suomi-seura.fi

→Suomen suurlähetystö. www.finland.no

→www.odin.dep.no Näiltä sivuilta löydät Norjaa käsitteleviä englanninkielisiä artikkeleita.

→www.lillehammer.no Sivuilta löydät tietoa ja kuvia Lillehammerista.

→www.lillehammer.kommune.no Näiltä kaupungin omilta sivuilta löydät tietoa muun muassa kaupungin palveluista.

→www.hallonorden.org Tämä sivusto on Pohjoismaiden ministerineuvoston tietopankki. Erittäin hyödyllinen sivusto, joilta löydät paljon tarpeellista tietoa Norjasta.

→www.norden.org Näiltä sivuilta löydät tietoa muun muassa pohjoismaisista yhteistyöalueista, kulttuurista, koulutuksesta jne.

→www.cimo.fi Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus, jonka sivuilta löytyy tietoa harjoittelusta ulkomailla, mahdollisia harjoittelupaikkoja sekä maaopas Norjasta.

→www.mol.fi Suomen työvoimatoimiston sivuilta löydät yleishyödyllistä tietoa koskien maastamuuttoa.

→Erilaisista matkaoppaista löydät tietoa muun muassa siitä, minkälaisia nähtävyyksiä Norjassa on ja missä kannattaa vierailla. Muun muassa sarjasta kaupunkikirjat löytyy Norja-opas.

LÄHTEET

Facts about Lillehammer. [WWW- dokumentti]

<<http://www.lillehammer.com/index.php/en/about-lillehammer-norway/facts-about-lillehammer-norway.html>> (luettu 4.6.2009)

Familie Lillehammer-prosyyri

Gustafsson, U. 1999. Kohtaa omat ennakkoluulosi. Helsinki: Copy-Set Oy

Maatiedosto Norja, hyvä tietää. [WWW- dokumentti]

<<http://www.finland.no/public/default.aspx?nodeid=41546&contentlan=1&culture=fi-FI>> (luettu 2.6.2009)

Maastamuuttajan muistilista. [WWW- dokumentti].

<http://www.mol.fi/mol/fi/00_tyonhakijat/02_tyonhaku_ulkomailta/10_muistilista/index.jsp> (Luettu 05.10.2009)

Maihaugen-esite

Norges olympiske museum-esite

Norjassa opiskelevien sosiaalivakuutus.[WWW- dokumentti]

<<http://www.hallonorden.org/forside/fin/forside/norge/studere/sygesikring.aspx>> (luettu 2.6)

Norsk vegmuseum-esite

Räty, M. 2009. Sähköposti tiedoksiinto.

Suomi- Seura 2000. Norja-opas.

Tietoa Norjasta. [WWW- dokumentti] <<http://www.norden.org/web/1-1-fakta/fi/1-1-2-4-norge.asp>> (luettu 4.6.2009)

STUDENT ORIENTERING

1 LOVVERKE OG TJENSTEOMRODE

På arbeids- og aktiviseringstilbud for funksjonshemmede følger vi sosialtjenesteloven §4-2a der står at de sosiale tjenester skal omfatte a) praktisk bistand og opplæring, herunder brukestyrt personlig assistanse, til dem som har et særlig hjelpebehov på grunn av sykdom, funksjonshemming, alder eller av andre årsaker.

Den andre loven vi skal være kjente med er rettsikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemming. I henhold til nytt lovverk Kap. 4A i lov om sosiale tjenester kan det etter §4A-5 tredje ledd bokstav a anvendes tvang og makt som skadeavvergende tiltak i nødsituasjoner.

Ved melding om skadeavvergende tiltak i enkelttilfeller gjelder følgende retningslinjer:

- Fastsatt skjema brukes
- Skjemaet fylles ut på tjenstested
- Meldingen underskrives av daglig ansvarlig
- Meldingen registreres på tjenstested og sendes ustiftet til saksbehandler i tildelingsenheten med kopi til hovedkontakt dersom denne ikke er daglig ansvarlig på tjenstested
- Meldingen gjennomgås av saksbehandler og viderendes fylkesmannen. Kopi sendes pårørende og/eller hjelpeverge
- Etter beslutning om bruk av tvang etter 4A-5, tredje ledd bokstav a, skal tjenstestedet evt. i samråd med hovedkontakt gjøre en vurdering av situasjonen som: kunne noe vært gjort annerledes? Trengs det tilpasninger i tjenestemottakers tilbud for å unngå lignende situasjoner? Ble miljøreglene fulgt og er de i så fall gode nok?

Dersom situasjonen oppstår gjentatte ganger, på tross av at rammebetingelsene er tilpasset tjenestemottaker så godt som mulig, må det vurderes om det skal fattes vedtak etter §4A tredje ledd bokstav b eller c.

Saksbehandlingen av slikt vedtak organiseres av hovedkontakt.

Serviceerklæring/arbeids- og aktiviseringstilbud for funksjonshemmede

Tilbudet skal gi voksne funksjonshemmede et meningsfylt arbeids- og aktivitetstilbud på dagtid. Tjensten skal bidra til utvikling, mestring og økt selvstendighet og skal i størst mulig grad tilpasses den enkelte. For noen er tilbudet varig, mens for andre kan det være et springbrett videre mot tilrettelagt arbeid i ordinært arbeidsliv.

Tjenesten gis til voksne funksjonshemmede, primært mennesker med utviklingshemming, som ikke kan gis et tilbud i det ordinære arbeidsliv eller i Aetatens særlige tiltak for funksjonshemmede.

Tjenesten består av fire ulike arbeidsplasser lokalisert forskjellige steder i Lillehammer. De fire er:

→Kløverbakken, som gir et arbeids- og aktivitetstilbud for voksne funksjonshemmede, primært mennesker med utviklingshemming. Arbeidsoppgavene i kløverbakken er bla. Skogsarbeid, produksjon og salg av ved, monterings- og pakkeoppgaver for bedrift i omrodet, produksjon av egne produkter som kort, silkeskjerf, filleryer, pynt o.a.

→Gjenbruket, som gir arbeidsgvalifisering til arbeidssøkere og yrkeshemmede for kortere og lengre perioder. Gjenbruket tar blant annet imot brukte møbler, bøker, dekketøy, hvite-og brunevarer for videresalg. Gjenbruket har sit eget butik og di henter og bringer varer. Di foretar sjekk og enkle reprasjoner av varene.

→Aktivitetssenteret, som gir arbeidstilbud for voksne med utviklingshemming og tol personer som trenger arbeidspraksis og arbeidsutprøving. Arbeidsoppgavene i aktivitetssenteret er bla. Lysdyping, toving, silketryk, produksjon av såpe og tegneplokker osv.

→Marihøna, som gir arbeidstilbud for voksne med utviklingshemming og til personer som trenger arbeidspraksis/arbeidsutprøving. Marihøna består av

tekstilverksted, butikk og vaskeri og tilbyr arbeidoppgaver innen søm, vev, makinstriking, tovin, butikkarbeid og vaskeridrift.

Tjenesten kan fås ved å søke direkte eller ved å søke via kommunens tildelingskontor. Tjenesten er gratis og det utbetales en bonus på 6,50 til 10kr pr.time.

Tjenesteområdene har et vision at ”vi skal gjøre hverandre til de beste”. De som er ansatt i tjenesteområde sysselsetting skal kjennetegnes ved at de er:

- Engasjerte
- Glade
- Humoristiske
- Inkluderende
- Kreative
- Lojale
- Modige
- Mangfoldige
- Nysgjerrige
- Rause
- Unike
- Ærlige

Hovedmålsetting er at tjenesteområdet skal gi yrkeshemmede og arbeidsledige arbeid/aktivitet ut i fra den enkeltes behov og muligheter. Delmålet er å utvikle en tjeneste som gjennom veiledning og opplæring bidrar til utvikling og økt selvstendighet. Også gjennom arbeidsoppgaver og aktivitet bidra til å gi anerkjennelse og mestrin. Ivareta behovet for trivsel og forutsigbarhet og ivareta behovet for deltakelse og personlig integritet.

Stategi for å nå delmålene er å tenke helhetli og ta hensyn til sosiale, kulturelle, fysiske og psykiske behov. Vektlegge sosial samhandling og kommunikasjon. Individuelle mål skal være retningsgivende i valg av arbeidsted og type arbeid/aktivitet og arbeide måååårettet etter anerkjente metoder. Ivareta rettsikkerheten ved å gi ansatte nødvendig opplæring og veiledning.

2 ANSVARSGRUPPEMODEL OG INDIVIDUELL PLAN

Ansvarsgrupper vil oppnå helhetlig og samordnet tilbut til den enkelte. Tjenesten er organisert slik at "hverdagsgabalen" går opp for den enkelte bruker og alle jobber mot felles brukermål. Ansvarsgruppe er en samarbeidsmetode som tas i bruk når en bruker har behov for å motta ulike tiltak fra flere instanser og en ønsker å organisere et forbliktende samarbeid mellom bruker og eller dennes representant og tjenesteapparatet.

Ansvarsgruppe har ingen formel myndighet og kan ikke som organ tildele ressurser. Deltagerne har et forpliktende delansvar innen sitt ansvars og myndighetsområde og et ansvar for å arbeide mot felles brukermål.

Ansvarsgruppe består av representanter fra de ulike tjenesteområder som bruker etterspør, i tillegg til bruker og eller evt. dennes representant. Hver ansvarsgruppe skal ledes av en hovedkontakt som evt. utpekes av ansvarsgruppas medlemmer.

Ansvarsgruppas arbeidsoppgaver er:

- Sette felles mål i samarbeid med bruker og eller brukers representant.
- Velge tiltak utfra målene
- Fordele arbeidsoppgavene/ansvar
- Evaluerer arbeidet
- Avvik fra felles mål meldes til hovedkontakt
- Dersom arbeidet i ansvarsgruppa stopper opp pga. Internuuenighet etc. Skal saken primært meldes til linjeledelsen, dernest til samhandlingsmøtet.
- Habiliteringsplan

Alt dette slik at brukeren er sikret et best mulig tilbud yt fra tilgjengelige ressurser. Hovedkontakt er leder for ansvarsgruppa og kan være den personen brukeren henvender seg til. Hovedkontakt skal sette opp saksliste, innkalle til møte og sørge for at det blir skrevet referat. Bruker skal delta i ansvarsgruppa

der dette er naturlig, hvis pruker ønsker det og har forståelse av hva som foregår.

Ved valg av hovedkontakt skal en ta utgangspunkt i nærhet til bruker, kompetanse og kontinuitet. Ingen kommunalt ansatte kan reservere seg mot denne oppgaven. Ansvarsgruppemøter holdes etter behov og minimum en gang i året. Mellom møtene kan deler av ansvarsgruppa samles for å løse spesifikke oppgaver. Dette kalles samarbeidsmøter.

Alle som har behov for langvarige og koordinerte tjenester, har rett til å få utarbeidet en individuell plan. En individuell plan er et redskap som skal gi personer med behov for langvarige og koordinerte helsetjenester, innvirkning på sin egen hverdag og på hvilken hjelp som skal gis han. Planen skal ta utgangspunkt i personens egne mål og sikre at samarbeidspartnere jobber mot dette målet.

Ut fra personens definerte ønsker og behov, vurderes hvilke tiltak som er egnet for å nå målene. Tiltakene som planlegges må så langt som mulig være svar på personens behov for bistand og klart beskrevet.

Planen må være realistisk og planlegges innenfor eksisterende resursrammer, slikt at personen ikke forespeiles tiltak som ikke vil kunne gjennomføres. Planen skal representere en forutsigbarhet over hva som skal skje i tiden fremover, med oversikt over oppgaver, ansvarsfordeling og frister på samme måte som en har forsøkt i ansvarsgruppemodellen.

3 RAPORTERINGSSYSTEM GERICA OG REGISTERINGSYSTEM IPLOS

Noen av opplysningene som kommunen ber om brukere, blir registrert etter en egen standard og sendt til et sentralt register kalt Iplos. Her blir opplysninger om søkere og mottakere av pleie- og omsorgstjenester oppbevart. Registeret skal brukes til statistikk og forskning. Iplos skal brukes på grunn av at i dag vi vet for lite om den enkelte brukers behov for pleie- og omsorgstjenester. Iplos vil gi bedre oversikt og mere kunnskap.

Med Iplos blir det mulig både for kommune og sentrale myndigheter å styre omsorgstjenestene bedre. Opplysninger som står i Iplos er: kjønn, alder, sivilstand, bosted, boligopplysninger, hva brukere trenger av assistanse og bistand i dagliglivet, om brukere for bistand fra sine nærmeste, om brukere har vært hos lege/tannhelsepersonell i løpet av det siste året, om brukere mottar tjenester fra kommunen, om brukere har fått en diagnose som det er nødvendig å kjenne til for å gi brukere riktige tjenester og om brukere har fått en individuell plan.

4 MÅLSETNING OG DAGLIG SYSLER I MARIHØNA

Marihøna har sit eget målsett for virksomhet ved verkstedutsalg og vaskeri. Marihøna er en avdeling i tjenestoområde sysselsettnng i Lillehammer kommune og tilbyr arbeidsoppgaver innen tekstil, butikarbeid og vaskeridrift.

Vi har 4,75 stillinger på seks ansatte. Fire av annsatte har uttdanning som aktivitor, 1 er værnepleie og 1 en er omsorgsarbeidere. Marihøna har 12 arbeidstakere på hel/deltid og en elev far Mesna videregåendeskoie. Mange av brukere har voksenopplæring og noen deltar I korps.

I Marihøna det skal arbeides med å kvalifisere brukerne til mest mulig selvstendig å mestre et arbeid. Arbeidsoppgavene må tilpasses den enkelte bruker slik han eller hun får brukt sine ressuser best mulig og har mulighet for fortsatt utvikling. Den enkelte sakl oppleve å bli set tog ivaretatt og føle social tilhørighet. Det skal arbeides for at bruker skal utvikle ansvarsfølelse og samarbeidevne. Arbeidet skal bidra til å gi brukerne anerkjenelse og økt selvfølelse. Brukeren skal så langt det er mulig være delaktige I alle arbeidsoperasjonene i vaskeriet, verksted og I butikken, dvs.produksjon, strykning og rulling av tøy, kunde mottak og regnskap. Ansatte I Marihøna rullerer mellom vaskeriet og tekstilverksted. De fleste har faste oppgaver.. Marihøna har kantine hver fredag og to brukere har kantinearbeid an hver uke.

Brukerne skal gis mulighet for medbestemmelse innenfor de gitte oppgavene med en viss grad av variasjonsmulighet. Det skal lages målsettninger for den enkelte bruker, disse settes opp i nært samarbeid med ansvarsgruppa. De som ønsker det har rett til å få utarbeidet en individuell plan.

Marihøna skal gi tilbud om varig arbeid til noen, mens de brukerne det er realistisk for og som ønsker det, kan arbeide mot en jobb i det ordinære arbeidsliv.

Marihøna har et stort inntjeningskravet, i år 750 000kr. Dette klarer vi, men det er travelt før jul og om sommeren. Da har vi stort arbeidspress samtidig som det er travelt i butikken kreves at 1 ansatt alltid er tilstede i slike travel perioder. Til tider klarer vi ikke produsere nok.

I Marihøna tar vi imot bestillinger etter ønsker. Vi driver stadig produktutvikling og målet er å lage enkle produkter med høy kvalitet, samtidig skal de være lette å selge.

Marihøna har personalmøte hver onsdag og ansatte har 2 planleggingsdager i året. Husmøte med brukerne har vi en gang i måned. Marihøna også arrangerer 2 turer for brukerne per år og julebord.

Studentes oppgaver i marihøna er å delta og prøve alle arbeidsoppgavene. Hjelpe og veilede brukerne med sine oppgavene og også lytte og være i stede for brukerne.

KILDELITTERATUR

Ansvarsgruppemodellen-lillehammer kommune

Individuelleplan-Lillehammer kommune

IPLOS-Sosial- og helsedirektoratet

Lovdata. Lov kap 4a sosiale tjenester.

<[lovdata.no//all/hl-19911213-081.html](http://lovdata.no/all/hl-19911213-081.html)>

Serviceerklæring-Lillehammer kommune/intranet

Standarden. Annar Skrefsrud-rådmann